

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jiří Šidliák

Občanskoprávní odpovědnost ve sportu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. března 2010

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

Jiří Šidliák

Za pomoc poskytnutou mi při zpracování této diplomové práce bych chtěl poděkovat zejména jejímu vedoucímu Prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc., ale také dalším odborníkům věnujícím se sportovněprávní problematice, kteří přispěli k rozšíření mých znalostí v oblasti právní odpovědnosti ve sportu.

Obsah

Úvod.....	6
1. Sport a právo.....	8
1.1. Vymezení pojmu „sport“.....	8
1.2. Vztah sportu a práva.....	9
1.3. Problém právní odpovědnosti ve sportu.....	10
2. Historický vývoj odpovědnosti ve sportu.....	11
2.1. Lex Aquilia ve starém Římě.....	11
2.2. Přístup státu a církve ve středověku.....	12
2.3. Současné pojetí odpovědnosti ve sportu.....	14
2.3.1. Teorie vylučující odpovědnost sportovců za sportovní úrazy.....	14
2.3.2. Pokusy o speciální legislativní úpravu sportovních pravidel.....	20
2.3.3. Prevenční povinnost podle § 415 obč. zák.....	21
3. Druhy a úroveň jednotlivých sportů.....	23
3.1. Dělení sportů.....	23
3.2. Význam sportovních pravidel.....	24
3.2.1. Vliv sportovního pravidla na posouzení právní odpovědnosti.....	26
3.3. Pravidla fotbalu.....	30
3.3.1. Zakázaná hra.....	31
3.3.2. Disciplinární řád ČMFS.....	32
4. Česká judikatura.....	35
4.1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. Cz 486/53.....	35
4.2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. Cz 38/1962.....	36
4.3. Rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 10 Co 190/76.....	37
4.4. Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002.....	39
4.5. Další zajímavé judikáty.....	41
4.5.1. Odpovědnost za úrazy při lyžování.....	41
4.5.2. Odpovědnost pořadatele vůči sportovci.....	42
4.5.3. Odpovědnost za škodu vzniklou divákovi.....	43
5. Světová judikatura.....	44
5.1. Německo.....	44
5.2. Francie.....	45
5.3. Anglie.....	46
5.4. Rakousko.....	47
5.5. Polsko.....	49
5.6. Mimoevropské státy.....	49
5.6.1. Austrálie.....	49
5.6.2. Kanada.....	50

6. Některé případy odpovědnosti sportovců.....	51
6.1. Postihy v rámci NHL.....	51
6.2. Balaštík v Stehlík	52
6.3. Fotbalové případy.....	52
7. Další směřování problému odpovědnosti ve sportu.....	54
Závěr.....	56
Abstract – Civil liability in sports.....	62

Úvod

Sport bezesporu patří k fenoménům dnešní doby. Z letních i zimních olympijských her se staly megalomanské akce, které sledují miliardy diváků po celém světě. Pozadu ale nezůstává ani závěrečný turnaj mistrovství světa ve fotbale či vrcholné akce dalších sportovních odvětví. Obrovský nárůst komercializace sportu, kdy přísun peněz klade mnohem větší nároky na úroveň profesionálních sportovců, s sebou přináší i mnohá negativa. Jedním z nich je neustále rostoucí počet závažných zranění, k nimž došlo právě v průběhu výkonu sportovní činnosti, a s nimi spojený problém, jak k těmto sportovním úrazům přistupovat z pohledu právní odpovědnosti sportovců.

Světová právní teorie i praxe hledá už sto let cestu, jak právní odpovědnost sportovce za sportovní úraz vůbec definovat a vymezit určité hranice, kdy sportovec odpovědný bude, a kdy už nikoliv. Za tuto dlouhou dobu se objevilo několik různých teorií a přístupů, žádný z nich ovšem nedokázal stanovit obecný přístup k tomuto problému. Vzhledem ke komplikovanosti a individuálnosti každého případu sportovního úrazu to s největší pravděpodobností ani není možné.

Zatímco někteří právní teoretikové nevidí rozdíl mezi obecnou odpovědností a tou sportovní, další skupina autorů vyznává zcela opačný extrém – sportovec by během výkonu své sportovní činnosti měl být zcela nezodpovědný za své činy. Praxe ukázala, že oba tyto přístupy jsou mylné. Jít by se mělo jakousi střední cestou. Hlavní vliv na posuzování každého případu z oblasti právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy by měla mít otázka dodržení (či porušení) sportovního pravidla, která sice nemají sílu právní normy, ale pro účastníky sportovních klání bývají závazná, s přihlédnutím k charakteru daného sportu i individuálním podmínkám a okolnostem každého případu.

V této práci se budu zabývat jak teoretickými přístupy sportovněprávní doktríny, tak praktickými příklady občanskoprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Je nutné poznamenat, že jen jejich malé procento se dostane až k soudnímu řízení, proto přiblížím i několik sportovních úrazů řešených pouze interními disciplinárními komisemi daného sportovního odvětví či končících mimosoudním vyrovnáním.

Úvodní dvě kapitoly jsem zaměřil na obecné i konkrétnější teoretické přístupy

odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. V kapitole číslo tři se pak zabývám členěním sportu podle odvětví i úrovně (profesionální, amatérská), na které se vykonává. Rozeberu také problém sportovních pravidel, s důrazem na pravidla fotbalu, který je nejmasovějším sportem na světě. Následující dvě kapitoly jsou zaměřeny na českou i světovou judikaturu, jež se v oblasti občanskoprávní (okrajově i trestněprávní) odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy objevila. Šestá kapitola pak přiblíží několik starších i aktuálních příkladů z praxe a poslední sedmá kapitola nastíní budoucí směřování problematiky občanskoprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy.

1. Sport a právo

Kořeny sportu, stejně jako práva, sahají hluboko do minulosti. Postupem času se ze sportu vybudoval skutečný masový fenomén. Ať už se jedná o aktivní výkon sportovní činnosti na čistě amatérské i profesionální úrovni či pouhé jeho pasivní sledování nebo zainteresovanost v podobě obchodních vztahů, se sportem je v dnešní době nějakým způsobem spojen prakticky každý z nás. Je tudíž zřejmé, že i sportovní vztahy je třeba upravovat (alespoň obecně) pomocí právních norem. V České republice tak činí zejména zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu.

Nazývat ovšem vztah sportu a práva sportovním právem, které by bylo postaveno například na roveň práva finančního, je příliš troufalé. Vytvořit jednotný kodex sportovního práva, které zasahuje zároveň do oblastí práva ústavního, občanského, trestního, obchodního či pracovního, by zřejmě bylo nesmyslné. Sportovní právo by si nemělo činit ambice samostatného právního odvětví. Jeho úkol leží jinde. Mělo by především reflektovat sportovní realitu a její požadavky posuzované v právním rámci.¹

V potaz je třeba brát také problém autonomie sportu, kdy mnohé mezinárodní sportovní federace upravují pravidla a podmínky fungování ve svém sportovním odvětví samy a nespádají pod právo žádného státu. Toto „nadmárodní“ sportovní právo lze ještě dále dělit, jak to například činí K. Foster². Skupinu sportovních pravidel označenou jako „mezinárodní sportovní právo“ lze podle něj aplikovat národními soudy. Z „globálního sportovního práva“ naopak vyplývá nárok na osvobození od vnitrostátních právních předpisů. Kromě těchto dvou skupin sportovních norem vidí Foster ještě další dvě skupiny, které by sportovci měli dodržovat. Jsou to pravidla daného sportu a principy fair-play.³

1.1. Vymezení pojmu „sport“

Už jen samotná definice pojmu „sport“ není přesně dána a v univerzální podobě dodnes neexistuje, byť si v průběhu staletí prošla různými, mnohdy i úsměvnými,

1 Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 154

2 Foster, K., Is There a Global Sports Law?, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2003

3 Více ke sportovním pravidlům v kapitole č. 3

podobami.⁴ V úvodu zmiňovaný zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, definuje sport jako „všechny formy tělesné činnosti, které si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti kladou za cíl harmonizovaný rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní“. Zcela odlišná ovšem může být definice uvedená ve sportovních normách po celém světě, jiný bude například i přístup sociologický.

Vytvoření obecné definice, která by byla všeobecně akceptovatelná, v zásadě ani není možné. Je problém nalézt hranici, jaké činnosti za sport ještě považovat lze, a jaké již nikoli. Z hlediska právního přístupu tak nezbyvá, než přijímat definice sportovních teoretiků a pracovat s nimi.

1.2. Vztah sportu a práva

„Jedná se o dva do jisté míry navenek se projevující autonomní celky, které na první pohled nemusejí vykazovat příliš vzájemných vazeb, dokonce se může zdát, že spolu mají a mít mohou jen nemnoho společného,“ píše v prakticky jedině ucelené české knize zabývající se právem ve sportu její autor Michal Králík a zároveň dodává: *„Právo a sport jsou a budou vždy ve vzájemné koexistenci s řadou konkrétních průnikových bodů a množin.“*⁵

Jak velké by tyto průniky měly být, a do jaké míry by tedy měl být sport pomocí práva regulován, je již otázka složitější. Jednoznačné je, že sport jako takový z působnosti právní regulace vyloučit nelze. Sportovní normy nesmí být v žádném případě v rozporu s normami právními, právní řád musí regulovat také obchodní či personální vztahy v oblasti sportu. Vliv práva už však není jednoznačný při samotném výkonu sportovních činností. Existují zastánci absolutní autonomie sportu, existují i příznivci vlivu právních norem na veškerou sportovní činnost. Světová fotbalová federace FIFA se například brání jakémukoli vměšování se státních orgánů do činnosti fotbalových asociací svých jednotlivých členských zemí, což nezřídka vede k ostrým konfliktům.

Hlavním úkolem sportovního práva by tak mělo být nalezení právních hranic pro výkon sportovní činnosti tak, aby sportovcům byly přiblíženy právní podmínky pro

4 Více např. Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 29-48

5 Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 2

výkon jejich činnosti s vědomím, že existují hranice, při jejichž překročení může nastoupit právní odpovědnost a také sankce.⁶

1.3. Problém právní odpovědnosti ve sportu

Odpovědnost sportovce za sportovní úraz byla patrně vůbec první otázkou vztahu sportu a práva, která byla řešena. Určitě pak tou nejčastější. Postupem času, kdy se sport profesionalizoval, došlo s rostoucím přísunem peněz a větší důležitosti kladené na výsledek, rovněž k vyšší míře agresivity sportovců, menší dávce pokory i opatrnosti ve vzájemných soubojích, a tím i ke značnému zvýšení počtu sportovních úrazů. To s sebou zároveň přináší i otázku, kdy je sportovec za svůj čin přímo, či nepřímo způsobující zranění poškozeného právně odpovědný a za jakých okolností je naopak právní odpovědnost vyloučena.

Právní odpovědnost za zranění ovšem není omezena pouze na hráče. Existuje mnoho kauz, ve kterých byli shledáni odpovědnými i trenéři, učitelé, školy či zřizovatelé sportovních zařízení.⁷ Opomenout nelze ani diváky, rozhodčí a funkcionáře.

Ač v současné době aktuální problém sportovních úrazů poutá značnou pozornost, nalézt univerzální pravidlo, které by říkalo, kdy odpovědnost za sportovní úraz nastupuje, se dosud nepodařilo a patrně ani nepodaří. Problém právní odpovědnosti ve sportu totiž nelze řešit bez poznání příčin úrazů, s individuálním přístupem ke každému takovému případu. Až po zvážení všech okolností může být jasnější, jestli úraz vznikl výlučně jako důsledek protiprávního chování obviněného, nebo je spoluvinen i samotný poškozený, či k úrazu došlo výlučně v důsledku chování poškozeného.

Značně podceňována je rovněž role prevence. Nejen samotným sportovcům, ale často i sportovním funkcionářům chybí, byť i minimální, právní vědomí.

6 Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 3, s. 123

7 Rew, K., Liability for Sports Injuries, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2002

2. Historický vývoj odpovědnosti ve sportu

Oblast odpovědnosti je základní oblastí, kde se sport a právo střetávají prakticky již od dob starého Řecka a Říma. Zkoumání římských sportovněprávních nehod dokladuje, že jejich posuzování bylo svěčeno tzv. Aquiliovu zákonu (Lex Aquilia), ve své době průlomovému dílu, jež rozpracovalo problematiku deliktní obligace, jejímž předmětem byla soukromá pokuta.⁸ Římané zcela zřetelně a záměrně odlišovali nehody způsobené třetím osobám a nehody, jež se přihodily některému z aktivních účastníků sportovního klání. Kdy se Aquiliova zákona použilo, a kdy byla naopak zaručena neodpovědnost za sportovní úraz, ukazují názorné příklady.

2.1. Lex Aquilia ve starém Římě

„Jestliže někdo při odvážné hře, při zápolení spojeném s pěstním bojem, zatímco mezi sebou zápasí, jeden druhého zabije, a to ve veřejném zápase, nepoužije se Aquilia, protože v rámci (snahy o získání) slávy a statečnosti není to možno považovat za škodu způsobenou bezprávím. Na otroka se to ovšem nevztahuje, protože zpravidla zápasí jen lidé svobodní; na raněného syna rodiny se to však vztahuje. Poraní-li však (někdo někoho ze zápasu) ustupujícího, bude mít nepochybně zákon Aquiliův místo, také zabije-li někdo otroka, který se zápasu neúčastnil, ledaže by se to stalo se souhlasem jeho pána: tehdy totiž zákon Aquiliův odpadá.“⁹ Takto popisuje Ulpianus v Digestech případy těžké atletiky, do které v té době spadaly oblíbené zápas, box a pankration. „Snaha o získání slávy a statečnosti“ je zde řazena nad úroveň obecné odpovědnosti svobodného za způsobenou škodu, a proto v rámci férového boje odpovědnost za zranění způsobené soupeři odpadá, byť by šlo o zranění smrtelné, jak tomu v nebezpečném pankrationu nezřídka skutečně bylo.

Další případ, rovněž popsáný Ulpianem, jasně deklaruje, že již římscí právníci mysleli na předcházení škodám a prevenční povinnost podobné našemu ustanovení § 415 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. *„Dojde-li při hrách s házením oštěpem k usmrcení otroka, je zde dán prostor k podání žaloby z titulu zákona Aquilia.*

⁸ Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 83

⁹ Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 84

*Jestliže však otrok přeběhl přes místo v době, kdy se jiní na cvičišti cvičili v hodu oštěpem, působnost zákona Aquilia odpadá, vzhledem k tomu, že neměl v nevhodný čas přecházet přes místo určené k vrhání oštěpem. Kdo po něm však hodil oštěpem svévolně, musí ovšem nést odpovědnost ze zákona Aquilia.*¹⁰ Patrná je tu rovněž závislost vzniku právní odpovědnosti na místě úrazu a chování poškozeného i škůdce. Zatímco v prostoru nevymezeném jako cvičiště tíží nutnost maximální obezřetnosti sportovce, v případě vymezeného cvičiště se toto břemeno přesouvá na potenciálního poškozeného. Jasně vyznačené cvičiště signalizuje vznik povinnosti dbát osobní bezpečnosti a vyhýbat se nebezpečí. Kdo tuto obecnou prevenční povinnost porušil, sám nesl vinu na svém případném zranění.

Převedeno do dnešní doby, znamenalo by to pro sportovce, že v žádném případě neodpovídají za škody způsobené na zdraví diváků, pokud se jedná o běžné provozování sportovní činnosti. Sportovec by nesl právní odpovědnost pouze v případě svévolného zranění, záměrného ohrožení nebo projevení nedostatku obezřetnosti a předvídatosti¹¹

Stranou zákona Aquilia naopak zůstávaly gladiátorské hry. Na rozdíl od zápasu, boxu či pankrationu v gladiátorských arénách bojovali převážně otroci, na které bylo pohlíženo jako na věci, a tudíž odpovědnost za zranění či způsobenou smrt neexistovala. Navíc primárním mottem gladiátorského zápasu je souboj „na život a na smrt“.

Celkově je ovšem možné konstatovat, že už vztah římského práva a sportu byl velmi propracován a sportovněprávní principy z něj vychází dodnes.

2.2. Přístup státu a církve ve středověku

I když rozvoj sportovní činnosti nenabral během dlouhého období středověku výraznějšího tempa a sport byl záležitostí spíše okrajovou a izolovanou, zaznamenala i tato doba několik zajímavých přístupů k řešení otázek právní odpovědnosti ve sportu. Vzhledem k obrovskému vzestupu moci a vlivu římskokatolické církve je patrná zejména kontinuita s římským právem. Vztah církve ke všem hrám byl nekompromisní, pro duchovní platil zákaz účasti, jehož porušení bylo trestáno přísnými postihy. Dominantou středověkých sportovních činností byl rytířský turnaj, s nímž vystaly i

10 Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 86-87

11 Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 87-88

problémy posuzování úrazů vzniklých při těchto aktivitách.

Originálním rysem pohledu kanonického práva na sportovní nehody je skutečnost, že kanonické právo při jejich hodnocení vůbec neoperovalo s otázkou dodržení a porušení pravidel turnaje. Pravidla turnaje stála zcela mimo rámec právního hodnocení. Základem kanonického pohledu byl dualismus mezi „*res licita*“ (věc povolená) a „*res illicita*“ (věc nepovolená), na němž byla vystavěna celá nauka o vině. Za typický příklad „*res illicita*“ byla považována smrtelná nehoda při turnaji, neboť III. Lateránský koncil (1179) stanovil za turnaj církevní tresty. Dřívější zákaz turnajů byl na tomto koncilu doplněn i konstitucí, která odpírala církevní pohřeb tomu, kdo bude během turnaje smrtelně zraněn. Kanonické učení o „*res illicita*“ je poměrně vzdáleno dnešním názorům na právní odpovědnost obecně, nejenom v oblasti sportu. Je totiž zřejmé, že předpoklad „*res illicita*“ předcházející škodné události neobsahuje pravé kritérium dnes dominantní odpovědnosti za zavinění. „*Res illicita*“ zdůvodňuje odpovědnost sice vzhledem k „*opus illicitum*“ – zakázané hře, činnosti, dílu, např. turnajovému zápasu, tj. dnešním pohledem zakládá odpovědnost na protiprávním úkonu, nicméně zde chybí jakýkoliv vztah zavinění a konečného výsledku. Otázka nedbalosti nebo pečlivosti je u „*opus illicitum*“ výslovně prohlášena za nevýznamnou, a tím i otázka skutečného zavinění v oblasti vůle nebo vědění vůbec.¹²

Opomenutí pravidel turnaje v učení o „*res illicita*“ by svádělo k dojmu, že se turnaje vyznačovaly neexistencí pravidel a církevní zákazy směřovaly k posílení bezpečnosti a ochraně zdraví jednotlivých účastníků. Není to však pravda. Turnajová pravidla se věnovala nejen úpravě vlastní organizace ale i hodnocení průběhu turnaje velmi pečlivě. V roce 1466-67 pak byla v Anglii kodifikace završena vydáním speciálních turnajových pravidel *Ordinances for Justes of Peace Royal*, která sepsal lord John Tiptoft.

Rytířskými turnaji se zabývalo rovněž právo světské. Jeho projevy jsou však poněkud mlhavé. Zdá se, že světské právo nevytvořilo vlastní nauku o rytířských turnajích, což ovšem nevylučuje jejich dopad do práva. Určitou rozpornost v pohledu světského práva vyjádřil polský autor J. Sawicki, když prezentoval blíže nespécifikovaný názor nejmenovaného britského soudce a právního teoretika, který si stěžoval, že „*nemůže pochopit, proč byly ve středověku rány a smrt způsobené v turnaji,*

12 Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 95-96

jehož se dva rytíři účastnili, přísně trestány jako úmyslné ublížení na zdraví nebo vražda, avšak prošly soupeřům beztrestně, jestliže byl v hledišti přítomen král.“
Bezettrestnost sportovních nehod v případě královské přítomnosti je zřejmě odrazem celého systému tehdy platného feudálního práva, kdy král na území, které mu náleželo, vykonával plnou jurisdikci v souladu s lenními vztahy. Samotná účast krále při turnaji vylučovala jeho označení jako „*res illicita*“.¹³

Středověký právní partikularismus vedl k tomu, že se vytvořila řada právních učeních a názorů na trestnost, či naopak beztrestnost sportovních úrazů jak na poli církevního, tak také na poli světského práva, jejichž společným rysem bylo přiznání větší, či menší míry „sportovní imunity“ pro osoby, které při hře či sportu způsobily zranění.¹⁴

2.3. Současné pojetí odpovědnosti ve sportu

Ani dnešní sportovněprávní teorie nemá jasně vyhraněný názor na obecnou úpravu právní odpovědnosti za sportovní úrazy způsobené při výkonu sportovní činnosti. Shoda panuje v zásadě pouze v tom, že beztrestnost nelze vztáhnout na všechny případy sportovních aktivit. Rozkol už ovšem nastává při stanovení hranic, kdy sportovní úraz právní postih zakládá, a kdy nikoliv. Různé podmínky určení těchto hranic formulují autoři sportovněprávní literatury i jednotlivá rozhodnutí soudů.

2.3.1. Teorie vylučující odpovědnost sportovců za sportovní úrazy

Komplikovanost problematiky právní odpovědnosti sportovců a značná diference názorových proudů různých odborníků zapříčinila, že už v osmdesátých letech minulého století uváděla literatura až 40 různých teorií vylučujících, nebo naopak připouštějících, právní odpovědnost sportovce za sportovní úraz.¹⁵

Toto ohromné množství se ovšem v zásadě člení na tři základní proudy. První považuje odpovědnost sportovců za „odpovědnost jako každou jinou“. Tomu, že jde o úraz ve sportu, se nepřikládá žádný zvláštní význam a podle zastánců tohoto proudu tak

13 Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 97

14 Více Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 98 a další

15 Králík, M., Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právník, 2007, č. 8, s. 849

není třeba ani žádná speciální úprava pro odvětví sportu. Docházelo by tak k plné aplikovatelnosti práva. Velkým zastáncem tohoto proudu je například britský autor E. Grayson¹⁶, ve své knize o něm píše také S. Gardiner¹⁷. Oba s oblibou používají citát „*právo země se nikdy nemůže zastavit na pomezí čáře.*“

Dalším extrémním přístupem je druhý proud, jenž naopak právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy zcela vylučuje. Zastánci tohoto směru obecně pracují s teorií, že právo by do specifické oblasti sportu nemělo zasahovat vůbec. V dnešní době už je (naštěstí) tato myšlenka překonána.

Třetí proud je pak proudem středním – uznává vztah práva a sportu, u právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy ale bere v potaz určitá specifika a klasickou právní odpovědnost různě modifikuje. Do své práce jsem pro názornost vybral patnáct takovýchto teorií.

2.3.1.1. Teorie nedostatku zavinění

Tato teorie pracuje s myšlenkou, že osobám, které sportovní úraz způsobí, nelze přičíst zavinění. A to ani na úrovni nedbalosti, což je podporováno tvrzením, že sportovci se nedopouštějí sportovních úrazů v hněvu či nenávisti. Zároveň vzniká i otázka, zda ve vztahu ke sportovcům aplikovat běžná kritéria zavinění, nebo zavinění ve sportu posuzovat podle kritérií zvláštních.¹⁸ Je ovšem nutné podotknout, že pokud by šlo o úmyslně způsobené zranění, tato teorie se na něj rozhodně vztahovat nebude. Tato událost totiž nemá se sportem „nic společného“ a důvod pro privilegované posuzování trestnosti tohoto úrazu tak zaniká.

2.3.1.2. Teorie souhlasu poškozeného

Vychází z předpokladu, že pokud sportovec vstupuje do sportovního zápolení, činí tak s vědomím, že ke sportovnímu úrazu může dojít. Už samotným vstupem do utkání tak dává jakýsi souhlas, že je s možností zranění srozuměn. Tato teorie má řadu

16 V časopise Solicitors Journal č. 693 z roku 1993 například Grayson spolu s C. Bondem v článku Making foul play a crime píše: „Jestliže nějaká osoba úmyslně, či z nedbalosti způsobí jinému škodu tím, že mu znemožní se dostat k míči, pak jsou takové skutky porušením trestního práva. Je patrné, že funkcionáři neuspěli v pokusu zkrotit toto zlo v rámci svých sportů. Názor, že by orgány vykonávající dohled nad sportem měly uzurpovat moc soudů a britského právního řádu, nemůže být podpořen žádným pádným argumentem. Proč by pachatelé, kteří spáchali v rámci svého sportu trestný čin, měli zůstat nepotrestáni za svoji ničemnost.“

17 Gardiner, S., Sports Law, second edition, Cavendish Publishing Limited, London, 2001, s. 59

18 Více např. Králík, M., Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právník, 2007, č. 8, s. 851

svých zastánců i odpůrců, klíčový je zejména problém, zda souhlas poškozeného má v režimu právní odpovědnosti charakter okolnosti vylučující protiprávnost či obecněji, zda lze souhlasem poškozeného předem vyloučit i zásahy do tělesné integrity. Sporný je také samotný „souhlas“. Sportovec si sice je vědom objektivně zvýšeného rizika úrazu při sportovní činnosti, to ale nenahrazuje souhlas se zásahem do jeho tělesné integrity.¹⁹

2.3.1.3. Teorie přípustného sportovního rizika

Podstata teorie sportovního rizika spočívá v tom, že se sportovní činností (zejména v kontaktních sportech) je spojena zvýšená míra nebezpečí vzniku úrazu. Sportovec, který si je rizikovosti sportovní činnosti vědom, a přesto tuto činnost podstupuje, akceptuje určitou míru rizika zranění. Proti výslovnému normativnímu zakotvení sportovního rizika jako okolnosti zakládající beztrestnost hovoří především fakt, že se jedná o institut dosud málo teoreticky propracovaný, když zejména nejsou vymezeny zcela přesně podmínky a hranice tohoto sportovního rizika.²⁰

2.3.1.4. Teorie vyloučení objektivního základu trestného činu

Základem pro tuto teorii bylo lékařské prostředí a idea, že poškození zdraví, ke kterému dochází v průběhu lékařského zákroku, není trestné. Z objektivního hlediska tu totiž chybí deliktní charakter činu proti zdraví.²¹ Zastánci teorie vyloučení objektivního základu trestného činu chtěli stejné závěry aplikovat i do oblasti sportu, dnes už je však tento pohled překonán a všeobecně je přijímán fakt, že závěry této lékařské úvahy nelze analogicky převádět i do prostředí sportu.

2.3.1.5. Teorie nešťastné náhody

Tato teorie vnímá primární příčinu vzniku sportovního úrazu jako snahu o dosažení sportovního cíle, nikoli jako přímou snahu protivníka zranit. Z tohoto pohledu jsou doktrínou některých zemí takto způsobené úrazy považovány za úrazy podřaditelné pod nešťastnou náhodu, za kterou sportovec nemůže odpovídat.²²

19 Králík, M., Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, *Právník*, 2007, č. 8, s. 852

20 Králík, M., Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, *Právní rozhledy*, 2006, č. 15, s. 544

21 Králík, M., Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, *Právník*, 2007, č. 8, s. 850

22 Králík, M., Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, *Právní rozhledy*, 2006, č. 15, s. 543

2.3.1.6. Teorie použití předpisů o souboji

Vyloučení trestní odpovědnosti sportovců by v tomto případě bylo regulováno normami trestního zákona. Zákonodárství většiny zemí světa dnes však již předpisy o úpravě soubojů neupravuje, a proto ani tato teorie nemá v praxi valného uplatnění.

2.3.1.7. Teorie sportovní imunity

Teorie, prezentovaná např. belgickým univerzitním profesorem R. Charlesem, pracuje s pojmem tzv. sportovní imunity, který vyjadřuje beztrestnost pro sportovní úrazy. Charles v této souvislosti píše: *„Je shoda mezi veřejným míněním a trestním zákonem v nazírání na to, zda jde o pohmutku čestnou, sledující jen sportovní cíl, bez postranních úmyslů, anebo o nečestnou a záměrně směřující k poranění soupeře. To je také rozhodující pro výjimečnou exempci z trestního zákona a postihu, tj. pro sportovní imunitu. Její hranice jsou dány obecnou prospěšností sportu, pro kterou se výkon sportu toleruje.“*²³

2.3.1.8. Teorie zvykového práva

Za jinou okolnost vylučující odpovědnost sportovce za sportovní úraz byl mnohými autory považován také zvyk (obyčej). V této teorii byly řešeny zejména otázky, zda obyčej vůbec má v právu nějaký význam, a pokud ano, zda jím lze odůvodnit hledisko, podle něž by bylo možné vyloučit právní odpovědnost sportovce za sportovní úraz. Celou myšlenkou teorie byl v podstatě fakt, že *„škodné následky sportovních disciplín nejsou trestné prostě proto, že se netrestají.“*²⁴

2.3.1.9. Teorie profesionálního práva

Teorie vycházela z předpokladu, podle kterého by *„podporou, povolením nebo tolerováním určité činnosti státem bylo založeno vyloučení odpovědnosti za jednání, k nimž dojde v rámci výkonu této činnosti.“*²⁵ Sporné už je pak to, jestli provozování sportu vůbec lze zařadit pod onu „činnost“, zároveň by se teorie profesionálního práva musela prosadit i do sportovních úrazů. Zastánci této teorie se alespoň shodovali v názoru, že nemůže jít o základní teorii, která by vylučovala odpovědnost sportovců za

23 Králík, M., Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právní rozhledy, 2006, č. 15, s. 545

24 Právě zde je patrně třeba hledat příčiny, proč se většina (i vážných) sportovních úrazů, u nichž by to jistě přicházelo v úvahu, nikdy nedostane před civilní orgány a bývají řešeny cestou mimosoudního vyrovnání, popř. interními disciplinárními tresty daného sportovního odvětví.

25 Králík, M., Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právník, 2007, č. 8, s. 853

sportovní úrazy. Prosadit by se však mohla u profesionálních sportovců.

2.3.1.10. Teorie účelu

Podle této teorie by se v případě nezamýšlených sportovních úrazů žádný právní postih neuplatňoval, ty by byly naopak tolerovány. Důvodem pro to by byl „*vysoký mravní, výchovný a zdravotní význam sportovní činnosti*“, účelnost sportu pro jednotlivce i celou společnost.²⁶ To samozřejmě nevylučuje povinnost sportovců dbát sportovních pravidel, zvyklostí i zásad fair-play. Pokud dojde k jejich porušení, účelnost sportu zaniká a ve vztahu ke sportovnímu úrazu pak nastupuje právní postih podle obecných právních norem. Tato teorie bývá hojně rozebírána nejen ve sportovněprávní literatuře, ale také často aplikována přímo v praxi.²⁷

2.3.1.11. Teorie souhlasu s organizováním sportovního mítinku

V mnoha zemích je traktována zásada, že organizování sportovních mítinků (zvláště soutěží veřejných) podléhá předchozímu povolení příslušných správních nebo policejních orgánů, případně alespoň ohlašovací povinnosti. V souvislosti s tím pak v doktríně některých zemí jsou sportovní úrazy ospravedlňovány faktem, že k nim došlo v průběhu soutěží a závodů povolených příslušnými státními orgány.²⁸

2.3.1.12. Subsumpční teorie J. Hory

Prakticky jediný český reprezentant sportovněprávní doktríny dospěl k závěru, že pro vyloučení odpovědnosti za sportovní úrazy musí být kumulativně splněny čtyři předpoklady:

- a) musí se jednat o sportovní odvětví státem dovolené, resp. nezakázané
- b) ke zranění soupeře či spoluhráče nedošlo úmyslně
- c) ke zranění musí dojít při činnosti, kterou sportovec sledoval dosažení toliko sportovního cíle
- d) při své činnosti hráč dodržoval závazná, mezinárodně uznávaná pravidla hry nebo známé zvyklosti.

26 Králík, M., Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právník, 2007, č. 8, s. 854

27 Na teorii účelu se odvolávají mnohé judikáty, které vyloučily odpovědnost sportovce za způsobený úraz právě kvůli tomu, že stát danou sportovní činnost nezakazuje.

28 Králík, M., Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právní rozhledy, 2006, č. 15, s. 545

Hora ovšem sám připouštěl, že ani toto pojetí „sportovní imunity“ není bez kritiky, neboť by mohlo omezovat kompetenci obecných trestněprávních norem ve prospěch tzv. práva sportovního.²⁹

2.3.1.13. Teorie G. del Vecchia

Teorie italského autora G. del Vecchia zaujme zejména myšlenkou, která za jednu z možností zakládající beztrestnost považuje „velkou sílu“. Del Vecchio aplikoval své teorie zejména na box, který si vybral jako typický příklad kontaktního sportu.³⁰ Za dvě okolnosti zakládající výlučnou beztrestnost považoval pouze náhodu nebo velkou sílu. Zatímco důvod náhody se objevuje v několika různých přístupech k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, velká síla je zcela zásadní výjimkou. Základem dnešních (moderních) teorií je posouzení okolností skrze soulad, či nesoulad s pravidly daného sportu, hledisko „velké síly“ naopak zakládá spíše podezření, že právě to je důvodem pro založení právní odpovědnosti.

2.3.1.14. Teorie obecné legality sportu

Tato populární, ale zároveň i hodně kontroverzní teorie, vychází z předpokladu, že faktem podpory, uznání nebo tolerování sportovní disciplíny státem jsou současně beztrestností vybaveny i úrazy, ke kterým dochází v průběhu sportovní činnosti.³¹ Sporné je, jakým způsobem by měla ona podpora, uznání a tolerování státem probíhat (faktickou tolerancí, správními akty či speciální právní úpravou). Správní akty či jiné předpisy nižší právní síly by jistě neobstály v konfrontaci s předpisy práva trestního, a nemohly by tak vyloučit odpovědnost v oblasti poškození zdraví. „Státní dovolení“ sportu by tak nepochybně nemohlo za beztrestné považovat vše, co se v rámci provozování sportu stane.

2.3.1.15. Teorie výkonu práva a plnění právní povinnosti

Poslední teorie je zmíněna spíše jen okrajově. Je založena na předpokladu, že pokud je řádně vykonáváno právo nebo řádně plněna zákonná povinnost, nepodléhají

29 Králík, M., Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právní rozhledy, 2006, č. 15, s. 544

30 Více Prusák, J. Šport a právo (Úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe), Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, Bratislava, 1984, s. 190

31 Králík, M., Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právník, 2007, č. 8, s. 856

právní odpovědnosti ani negativní důsledky výkonu sportovní činnosti.³² Sporným bodem zůstává otázka, jak by se měl tento „řádný“ výkon práva nebo plnění povinnosti z hlediska výkonu sportovní činnosti vykládat.

Podobně jako teorie výkonu práva a plnění právní povinnosti přistupuje k vyloučení odpovědnosti sportovce i teorie rozkazu a příkazu. Upozorňuje zejména na případy, kdy je sport provozován na základě povinností vojenských či školních. Dovozuje se proto, že by sportovní úrazy vzniklé při těchto činnostech mohly být ospravedlněny faktem, že osoba, jež úraz způsobila, se sportu účastnila v rámci plnění povinnosti.³³

Ač je zde vyjmenováno hned patnáct různých teorií, jak už bylo řečeno výše, existuje jich v současné době mnohem více. Navíc lze předpokládat, že i v budoucnu se budou objevovat další, což souvisí s neustálým rozvojem sportu a pravděpodobným vzrůstajícím zájmem o problematiku sportovněprávních vztahů.

2.3.2. Pokusy o speciální legislativní úpravu sportovních pravidel

Jestliže připustíme, že dodržení, či nedodržení sportovního pravidla daného sportovního odvětví by mělo mít i značný vliv na posouzení odpovědnosti, či neodpovědnosti sportovce za způsobený sportovní úraz, budeme postaveni před otázkou, jaký právní význam těmto sportovním pravidlům přičíst, a zda je to vůbec možné. Autoři sportovněprávní literatury se ve svých názorech často rozcházejí, praxe však již ukázala, že posouzení okolností vzniku sportovního úrazu pomocí pravidel daného sportovního odvětví je jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících rozhodnutí soudu v otázce právní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz.

Daleko snazší by rozhodování soudů samozřejmě bylo, pokud by sportovní pravidla měla sílu právních předpisů a byla upravena přímo pomocí zákona či prováděcích vyhlášek. Tyto pokusy o speciální legislativní úpravu sportovních pravidel byly však ve světové historii pouze ojedinělé a nejčastěji se vztahují jen k některým sportovním pravidlům. Jako příklad lze uvést pravidla pěstního souboje zavedená v

32 Králík, M., Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právník, 2007, č. 8, s. 856

33 Králík, M., Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právní rozhledy, 2006, č. 15, s. 545

Rusku za dob Kateřiny I. či pravidla organizování sportovních závodů na veřejných cestách.

V literatuře se dále uvádí, že právní význam sportovním pravidlům je připisován také tehdy, jestliže tato pravidla sice nejsou přijímána zákonodárnými orgány v zákonech nebo jiných právních předpisech, ale prostřednictvím orgánů sportovních, přičemž státní orgány na základě obecně závazných předpisů porušování těchto pravidel výslovně sankcionují, a připisují jim tak určitý právní význam. Příkladem budiž trestní kodex Ekvádoru z 30. let 20. století, jenž při stanovení hranic neodpovědnosti sportovce za sportovní úrazy odkazoval na sportovní pravidla, jejichž dodržení bylo jednou z podmínek beztrestnosti.³⁴

Jistou ukázkou české legislativní úpravy sportovních pravidel může být zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví, kde je v části sedmé upraveno „*sportovní létající zařízení*“. Zákon kromě samotné definice sportovního létajícího zařízení a taxativního vyjmenování jeho druhů stanoví i podmínky pro vydání licence a povinnosti inspektora techniky a provozu, pilota či „*osoby ve výcviku*“. Zákon upravuje rovněž „*podmínky pro vzlety a přistání sportovních létajících zařízení*“.

2.3.3. Prevenční povinnost podle § 415 obč. zák.

Princip prevence je jedním z nejefektivnějších mechanismů sportovního práva, jak předcházet sportovním úrazům při provozování sportovní činnosti. Umožňuje dosáhnout poměrně dobré výsledky zejména tam, kde je řešení již vzniklých následků obtížné. Projevuje se např. na úrovni zvýšení právního vědomí subjektů sportovněprávních vztahů či ve sféře předcházení úrazům cestou důkladnější úrazové zábrany.

Jak ukazuje i ojedinělá česká judikatura z oblasti sportovních úrazů (více v kapitole 4), soudci vychází ve svých rozhodnutích zejména z obecné odpovědnosti za škodu stanovené v § 420, ods. 1 obč. zák. - „*Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti*“ - a obecné definice o předcházení hrozcím škodám § 415 obč. zák. - „*Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na*

³⁴ Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinárního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 127-128

majetku, na přírodě a životním prostředí“. Porušení sportovního pravidla je vnímáno právě jako porušení povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám.

Proto také pravidla jednotlivých sportů v sobě většinou obsahují prevenční povinnosti. Například pravidla fotbalu³⁵ stanoví, že hráči si mají počínat „obezřetně“. Stanovena je dovolená výstroj hráčů, povolené druhy kopaček či povinné chrániče holení. Zakázány jsou prsteny, náušnice, řetězy apod. Pravidla fotbalu nabízejí i výklad ke svým jednotlivým bodům. K pravidlu číslo 4 (výstroj hráčů) je v bodě 8 například stanoveno: *„Hráč starší 18ti let, který nosí brýle, může v utkání hrát, avšak před zahájením hry podpisem v zápise o utkání potvrdí prohlášení „Hraji v brýlích na vlastní nebezpečí a odpovídám i za možná zranění jiných hráčů“. Podobně se postupuje i v případě použití jiných ochranných pomůcek, např. masky na obličej, přilby, ortézy, atd. Za hráče mladší 18 let, kteří nosí brýle, nesou odpovědnost rodiče hráče nebo jejich zákonní zástupci“.*³⁶

Na obecnou prevenční klauzuli pamatuje i Soutěžní řád Českomoravského fotbalového svazu, který v článku 2, bodu 4 stanoví: *„Při pořádání soutěží všeho druhu jsou účastníci soutěží i řídicí orgány soutěží povinni dbát obecných právních předpisů, zejména k zajištění pořádku a bezpečnosti při utkáních“.* Článek 14 zase upravuje povinnost jednotlivých hráčů informovat se o svém zdravotním stavu. *„Každý hráč je povinen zabezpečit si ve svém vlastním zájmu a na své náklady informaci o své zdravotní způsobilosti ke hraní fotbalu. U hráčů mladších 18 let má tuto povinnost jejich zákonný zástupce,“* stanoví soutěžní řád v článku 14, bodu 1 a doplňuje tuto povinnost i v bodu 2: *„Hráč proto musí vlastnoručně podepsat prohlášení následujícího znění: „Prohlašuji na základě lékařského posouzení svého zdravotního stavu, že jsem způsobilý absolvovat fyzickou zátěž fotbalových tréninků a utkání bez nebezpečí poškození svého zdraví.“ Za hráče mladšího 18 let podepíše takové prohlášení jeho zákonný zástupce.“* Všechny kluby jsou následně povinny mít všechna podepsaná prohlášení (ne starší než 1 rok) k dispozici k případné kontrole, a pokud se zjistí nesrovnalosti, je jim řídicí orgán soutěže oprávněn udělit pokutu. V závislosti na důležitosti soutěže může jít až o 100 tisíc korun.

35 Více rozebrány v následující kapitole

36 Pravidlová komise ČMFS, Pravidla fotbalu platná od 1.7.2007, Olympia 2007, s. 33

3. Druhy a úroveň jednotlivých sportů

Je patrné, že odpovědnost sportovce za způsobený sportovní úraz by neměla být otázkou pouze tzv. vrcholové úrovně sportu, ale spadá pod ni (a to dokonce mnohem častěji) i sportovní činnost organizovaná na různých nižších výkonnostních úrovních, popř. neorganizovaná vůbec. Sportovněprávní teoretikové sice vedou spoustu sporů, jak by se k odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy mělo nahlížet, vcelku všeobecná shoda ovšem panuje v tom, že v těchto úvahách je nutné rozlišovat charakter daného sportu a potenciální rizikovost spojenou se samotnou povahou daného sportu.

3.1. Dělení sportů

Zřejmě nejznámější je druhové rozlišení sportu na jednotlivé sportovní disciplíny. Ty mohou pak být dále členěny podle dalších hledisek – například na kolektivní a individuální, kontaktní a bezkontaktní, s menším, či větším prvkem rizika, nebo podle německého vzoru na tzv. Mann gegen Mann (muž proti muži) a Mann neben Mann (muž vedle muže).³⁷

Významné je rovněž dělení sportovních činností na amatérskou a profesionální úroveň z hlediska jejich ziskovosti. Co se týče výkonnostního hlediska, můžeme se setkat s rekreačním sportem (prováděným pro osobní potěšení), výkonnostním sportem (organizovaným a pravidelným) a vrcholovým sportem nejvyšší úrovně. K nim navíc bývá někdy řazen i sport provozovaný ze zdravotních důvodů.

Druh i úroveň daného sportu by měly být hodnoceny také v případě vstupu práva na pole sportu. Například zranění způsobené při nějakém bojovém sportu musí být nutně posuzováno jinak, než je tomu v případě fotbalu, navíc provozovaného na amatérské úrovni. Samozřejmě zde přijdou ke slovu i pravidla jednotlivých sportovních svazů. Ty sice nemají sílu právní normy, a jelikož převážná většina těchto svazů má v České republice povahu občanských sdružení vzniklých podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, stát obsah těchto sportovních pravidel nepřezkoumává a neposuzuje ani jejich soulad s právním řádem, soud k nim, dle platné judikatury, přihlíží. Ani dodržení pravidel ovšem nemůže odpovědnost sportovce vyloučit, stejně jako nelze

³⁷ Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 28

připustit, že každé porušení sportovních pravidel znamená automaticky nástup právní odpovědnosti sportovce za vzniklý úraz.

Velkým problémem jsou také nová odvětví sportu. Ač světová teorie a praxe v oblasti sportovního práva řeší problém právní odpovědnosti sportovců dlouhodobě a pečlivě, což se rozhodně nedá říci o té české. Zejména ve vztahu k novým bojovým sportům není otázka právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy definitivně vyřešena. Například v anglické doktríně jsou bojové sporty považovány za jistou anomálii, přesto zůstává skutečností, že box a další podle práva vzniklé bojové sporty jsou vyňaty z normální působnosti práva týkající se napadení a souhlasu. Neexistuje ovšem žádný plně obhájený právní názor, který by vysvětloval, jak a proč jsou vyňaty z běžného působení trestního práva. Dlouholetá praxe a vnímání boxu a podobných bojových sportů pak docílila toho, že box je považován za sport v souladu s právem a zranění způsobená v průběhu účasti na boxu jsou považována za odsouhlasená poškozeným. Jinak tomu samozřejmě bude tehdy, pokud je zranění způsobeno ranou, ke které došlo mimo pravidla nebo herní kulturu sportu.³⁸

Stejného postavení jako box dosáhly i další podobné sporty, modernější formy zápasu, jako je kickbox a další. Ty ovšem budou mít potíže, aby se vešly do výjimky platící pro box. Postrádají nezbytný stupeň organizace na úrovni řídicího orgánu, soudržnost a logičnost svých pravidel a odpovídající lékařské vybavení při samotném zápase. Mnohem více se tak podobají profesionálnímu zápasu než boxu a zápasení. Tudíž je zřejmé, že dokud nebude určen způsob uznání, budou se tyto sporty stále pohybovat na periferii práva.³⁹

3.2. Význam sportovních pravidel

Oblast sportu je typická širokým spektrem rozsahu úpravy prostřednictvím sportovních norem a pravidel. Jak již bylo zmíněno výše, dodržování sportovních pravidel je (a mělo by být) jedním z klíčových faktorů pro posuzování odpovědnosti sportovce za sportovní úraz z hlediska práva. I když jednotlivé sportovní svazy v České republice mají povahu občanských sdružení, a k jejich založení tak stačila pouhá

38 Králík, M., Komparativní pohled soudobé právní doktríny a soudní praxe na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (vybrané otázky), Bulletin Advokacie, 2006, č. 9, s. 30-31

39 Králík, M., Komparativní pohled soudobé právní doktríny a soudní praxe na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (vybrané otázky), Bulletin Advokacie, 2006, č. 9, s. 31

registrace u ministerstva vnitra, jistou „právní“ sílu mají i jejich interní sportovní pravidla a další normy. Problémem samozřejmě je, že sportovní pravidla vytvořená těmito svazy nepodléhají žádné státní kontrole, navíc ne vždy bývají sepsána odborníky v oblasti práva, nicméně měla by být vytvořena tak, aby se pohybovala v mezích obecného právního rámce.

I když se sportovní normy nevyznačují všeobecnou závazností, jejich normativní povaha vede k ukládání povinností a zakládání práv pro subjekty, které se jim dobrovolně podřídí.⁴⁰ Porušení (či dodržení) sportovního pravidla pak bývá ve většině případů odpovědnosti za sportovní úraz posuzováno u soudu, až sem se ovšem dostane jen mizivé procento případů. Je tomu tak nepochybně díky nesčetným případům mimosoudního vyrovnání, kvůli nedostatečné právní povědomosti mezi sportovci samotnými i funkcionáři, ale rovněž díky zásahům a rozhodnutím různých disciplinárních komisí ve spojení s vžitou domněnkou, že sport je provozován v určitém autonomním prostředí předem definovaných vztahů, má své vlastní prostředky, jak sporné situace řešit, a tyto případy tudíž před soudy nepatří. Byť i disciplinární řády často disponují účinnými sankčními mechanismy, a to zejména ve sféře profesionálního sportu, ne vždy se dokáží se vzniklou situací vypořádat. Navíc sankce v právu na jedné straně a sankce ve sportu na straně druhé nelze z hlediska jejich hodnoty a závažnosti vůbec srovnávat.⁴¹

Působení právní a sportovní regulace se v určitých směrech prolíná, tudíž se prolínají také sankce. V zásadě může v praxi dojít k těmto různým případům:

- dojde k porušení sportovního pravidla (nikoliv právního), které však nevyvolá sportovní (a ani právní) sankci – příkladem může být porušení zásady fair-play, u které není stanovena žádná sankce,
- dojde k porušení sportovního pravidla (nikoliv právního), které vyvolá výhradně právní sankci – například dvouminutový trest pro hokejistu, jenž má příliš zahnutou hůl,
- dojde k porušení sportovního i právního pravidla, po kterém by měla následovat sankce jak sportovní, tak i právní – právě sem patří způsobení sportovního úrazu,

40 Králík, M., K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, *Jurisprudence*, 2005, č. 5, s. 65

41 Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, č. 2, s. 125

- nedojde k porušení sportovního pravidla, ale dojde k porušení pravidla právního – i sem spadá spousta sportovních úrazů, při nichž sice disciplinární orgán daného sportu neshledal sportovce odpovědného, např. kvůli úrazové zábraně používané ve sportu, může se však objevit právní postih, ať už například ve formě trestu za ublížení na zdraví či nároku na náhradu škody.

3.2.1. Vliv sportovního pravidla na posouzení právní odpovědnosti

Při posouzení významu sportovních pravidel ve vztahu k odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy lze vysledovat v obecné teoretické rovině v zásadě pět možných přístupů:

- dodržení sportovních pravidel nemá z faktického hlediska pro posouzení odpovědnosti sportovce za sportovní úraz žádný význam,
- dodržení (resp. porušení) sportovního pravidla je jedinou podmínkou pro posouzení odpovědnosti sportovce za sportovní úraz,
- dodržení sportovního pravidla je jednou z podmínek beztrestnosti sportovce za sportovní úraz,
- dodržení sportovního pravidla je jednou z podmínek, která se při posuzování odpovědnosti sportovce zohledňuje, samo dodržení však není podmínkou pro absenci právní odpovědnosti,
- dodržení sportovního pravidla je jedinou z podmínek, která se při posuzování odpovědnosti sportovce zohledňuje, samo porušení sportovního pravidla bez dalšího však nemusí být podmínkou pro vznik právní odpovědnosti.

Je vhodné poznamenat, že první dvě uvedené varianty se v takto vyhraněné podobě prakticky nevyskytují a doktrína rozpracovává spíše další tři modely.⁴² Sportovněprávní teoretikové zkoumají zejména dvě zásadní otázky:

- 1) Je samo dodržení sportovních pravidel důvodem pro vyloučení právní

⁴² Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 128

odpovědnosti?

- 2) Je porušení sportovního pravidla bez dalšího důvodem pro založení odpovědnosti sportovce za sportovní úraz?

Právníci již od počátku zkoumání problému právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy dospívali k závěru, že vedle samotného porušení sportovních pravidel je coby obecný předpoklad odpovědnosti nutno sportovci také dokázat jejich úmyslné nebo alespoň nedbalostní porušení.

Další vývoj pak vedl k posilování názoru, že „právní síla“ sportovních pravidel nemůže být zdaleka absolutní, a ne každé vzniklý sportovní úraz spojený s porušením sportovního pravidla musí nutně zakládat právní odpovědnost provinilce. Proti absolutizaci sportovních pravidel míří hlavně tyto argumenty:

- i když jsou texty stanovující pravidla hry dílem sportovních seskupení uznávaných státem⁴³, unikají přímému vlivu legislativní či výkonné moci a také působení moci soudní,
- sportovní pravidla nejsou vždy sestavována s ohledem na věci týkající se právní odpovědnosti; kromě předpisů snažících se zajistit bezpečnost hráčů a třetích osob, řada pravidel má na zřeteli pouze poctivost při hře nebo třeba v rámci zachování míry pouze vymezuje různé části hřiště,
- úprava sportovních pravidel jde z hlediska prevence před vznikem úrazu v některých případech dále než úprava právní odpovědnosti za škodu, resp. předcházení škodám, z čehož plyne, že úprava obsažená ve sportovních pravidlech je de facto „přísnější“ než úprava legislativní; logicky pak nelze s porušením sportovního pravidla spojovat bez dalšího splnění jedné z podmínek právní odpovědnosti,
- charakter sportu, jeho fungování v praxi a rozvoj vyžadují, aby právně nebyla postihována lehká (bagatelní) porušení sportovních pravidel (i když by měla za následek vznik škody), ale pouze závažná porušení sportovních pravidel.⁴⁴

43 V ČR jde převážně o občanská sdružení vyžadujících podle zákona č. 83/1990 Sb. registraci ministerstvem vnitra

44 Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 128

Už francouzský autor Le Roux v roce 1935 vycházel z přesvědčení, že sportovní pravidla mají význam toliko orientační. Ani jejich dodržení sportovcem, ale ani jejich porušení neřeší ještě otázku jeho odpovědnosti. Sportovní pravidla jsou podle něj pouze ukazateli, které mají pomoci soudci při posuzování otázek odpovědnosti. Soudce nezávisle posoudí, jestli jednání sportovce, ve shodě, či v rozporu se sportovními pravidly, má znaky protiprávnosti, a jako zaviněné jednání může být přičteno sportovci, jenž škodu způsobil.⁴⁵

Ve Francii se sportovněprávní teoretikové zabírali otázkou právní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz (a vlastně sportovním právem vůbec) velmi podrobně. Opakovaně byl vyjádřen pohled, že sportovec na sebe v průběhu sportovního zápolení bere dvojí závazek – jednak dodržovat jím akceptovaná pravidla sportovního soutěžení, ale také obecnou povinnost jednání, jež je v souladu s požadavky obezřetnosti. Dodržení sportovních pravidel pak nezakládá automaticky závěr o absenci odpovědnosti. Vedle toho je totiž potřebné, aby využití možností daných pravidly bylo rozvážné, uvážlivé a všestranně vyvážené.⁴⁶

Názor, že ani dodržení sportovního pravidla nemusí být důvodem pro absenci právní odpovědnosti, zastávali také autoři slovenští (J. Prusák a P. Gališin) či polští, objevili se ovšem také vyznavači odlišného pojetí.

Například anglická soudní praxe v případech Bradshaw a Moore (řešených už na sklonku 19. století) nastolila pomocí těchto dvou precedentů, že je nepodstatné, zda obviněný porušil pravidly hry, či nikoliv; je vinný, pokud měl v úmyslu nebo věděl, že činem pravděpodobně způsobí vážné zranění či použitá síla by pravděpodobně způsobila zranění. Zároveň však soudce prvního případu zdůraznil porotě, že pokud obžalovaný hrál v souladu s pravidly, svědčí to o tom, že nejednal způsobem, o kterém věděl, že by pravděpodobně způsobil zranění. Skutečnost, že je čin v souladu s pravidly, která žalující strana zná, se zdá jasným důkazem toho, že k němu žalující svolil, a ve světle pečlivěji formulovaných pravidel dnes uznaných sportů představuje alespoň nějaký důkaz, že to bylo rozumné jednání, ke kterému by mohl být dán účinně souhlas.⁴⁷

45 Roux, L., *La responsabilité en matière sportive*, Rennes, 1935 citované v Králík, M., *Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinárního vývoje*, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, č. 2, s. 129

46 Králík, M., *Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinárního vývoje*, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, č. 2, s. 129

47 Králík, M., *Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinárního vývoje*, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, č. 2, s. 130

Německá a rakouská teorie zase razí zásadu, že podmínkou právní odpovědnosti je právě porušení sportovního pravidla při současně splněné podmínce, že se jednalo o závažné, hrubé porušení tohoto pravidla. Je to výsledkem argumentace, podle níž pro povinnost náhrady škody hráče, který škodu způsobil, je nutné, aby škodu svému spoluhráči způsobil tak, že se provinil protiprávním chováním. U určitých druhů sportu (kontaktních) se pak bere v úvahu nevyhnutelnost vzájemných kontaktů, při nichž hrozí zranění účastníků,⁴⁸ a existence souhlasu s jistým přirozeným rizikem, které je nutně s provozováním sportu spojeno. Účastní-li se někdo nějakého soutěžního sportu, vydává se jemu známým nebo alespoň jím rozpoznatelným nebezpečenstvím, která s sebou daný sport nese. Pokud jsou tedy vzniklá zranění důsledkem typických, pro daný sport nevyhnutelných, porušení pravidel, nebude se jednat o zranění protizákonná.⁴⁹

V několika ojedinělých případech české soudní praxe je za první předpoklad pro vznik právní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz považováno porušení sportovního pravidla jakožto porušení prevenční povinnosti ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák. Prakticky jediným československým (dnes již zahraničním slovenským) autorem v oblasti této sportovněprávní doktríny se stal Jozef Prusák. Lze jej zařadit do skupiny autorů, kteří nezastávají názor, že dodržení sportovního pravidla je samostatnou okolností vylučující protiprávnost, a tím i vznik odpovědnosti za škodu. Podle jeho stanoviska kvalifikace zakázaného (dovoleného) způsobu hry rozhodčím (tělovýchovným orgánem) nemůže nahradit právní kvalifikaci. Podkládá to následujícími argumenty:

- soudy se ve svém rozhodování řídí zákony a dalšími právními předpisy, takže i při rozhodování o náhradě či zmírnění škody na zdraví, která vznikla při sportovní činnosti, hodnotí dovolenost, resp. nedovolenost jednání sportovce podle zákona,
- soud není vázán rozhodnutím rozhodčího ani jakéhokoliv orgánu tělovýchovné organizace (jako je třeba disciplinární komise), vyjma případů, kdy by tělovýchovný orgán podle zákona plnil úkoly státní správy,
- otázku rozhodnutí rozhodčího a jakéhokoliv orgánu tělovýchovné organizace není možné podle zákona řešit jako předběžnou otázku,

⁴⁸ Typické je to zejména pro fotbal.

⁴⁹ Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinnálního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 130

- aby soud mohl učinit potřebné závěry o existenci, nebo neexistenci určitých rozhodujících skutečností, je nezbytné, aby:
 - a) identifikoval sportovní pravidlo a způsob jeho běžného použití,
 - b) přezkoumal vztah sportovního pravidla k právu z hlediska souladu s právní normou,
 - c) objasnil otázku, zda újma na zdraví vznikla při dovoleném, nebo zakázaném způsobu hry.

Výlučná koncentrace na otázku, která zkoumá, kdo z hráčů použil zakázaný způsob hry, nemůže vést k objasnění potřebného skutkového stavu věci. I když soud provedl všechny důkazy, namítá Prusák, že může při svém volném hodnocení důkazů dospět k závěru, že i když způsob hry hráče (škůdce) nebyl pravidly zakázaný, tento hráč škodu zavinil.⁵⁰

3.3. Pravidla fotbalu

Fotbal je nejmasověji provozovaný sport na světě, proto není divu, že většina případů právní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz pochází právě z kopané. I v České republice vykazuje Českomoravský fotbalový svaz 580 tisíc registrovaných hráčů, z nichž je přes 1 500 profesionálů.⁵¹

Co se týče pravidel fotbalu, ta se za více než 150 let měnila jen minimálně. a patří mezi ta nejkonzervativnější ze všech sportovních pravidel.⁵² Pravidla fotbalu vydává Mezinárodní výbor pro pravidla FIFA (dále IFAB) a jednotlivé národní fotbalové asociace jsou povinny je respektovat a dodržovat. K jejich modifikaci může dojít pouze se souhlasem IFAB (s výjimkou velikosti hrací plochy, míče, střídání a doby hry v utkáních mládeže do 16 let, žen, seniorů a zdravotně postižených). Jednotlivé národní asociace jako je i Českomoravský fotbalový svaz (ČMFS) mají ve vlastní kompetenci prostor pouze k vydávání rozhodnutí, která oficiální pravidla FIFA doplňují a provádějí podrobnější výklad některých pojmů a situací.

50 Králík, M., Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, Právní fórum, 2006, č. 7, s. 248 s odkazy na dílo Jozefa Prusáka

51 Votík, J., Zalabák, J. Trenér fotbalu „C“ licence, Olympia, 2006, s. 9

52 Tento konzervativní přístup vedoucích fotbalových funkcionářů bývá nezřídka kritizován. Naposled například s problémem zavedení videorozhodčího, jenž by posuzoval sporné momenty s výhodou opakovaného záznamu.

Pravidla fotbalu by měli znát rozhodčí, hráči, funkcionáři, trenéři i diváci. Podle § 415 obč. zák. je možné znalost sportovních pravidel posuzovat jako prevenční povinnost každého účastníka. I v úvodním slovu k Pravidlům fotbalu vydaným ČMFS se píše: *„Je důležité, aby všichni hráči pravidla fotbalu dobře ovládali, protože jen tak mohou plně využít všech možností k předvedení svého fotbalového umu, tvůrčí invence i fyzických dispozic, aniž by přitom ohrozili zdraví a bezpečnost jiných hráčů.“*⁵³

Důležitá pro posuzování dodržení, či porušení pravidla fotbalu je nepochybně osoba rozhodčího. Právě na jeho úsudku je často závislý sportovní i právní postih ve sporném případě, zejména při posuzování odpovědnosti sportovce za způsobený sportovní úraz. Zatímco pro některé herní situace je rozhodčímu dán pravidly fotbalu přesný postup, jak má v dané situaci jednat, a od něj se není možné odchýlit - typickým příkladem je například moment, kdy míč překročí pomezí čáru. Jedno z mužstev dostane příležitost autového vhazování, jiná alternativa neexistuje – u spousty dalších situací se již čistě projevuje subjektivní názor rozhodčího, který nesporně není možné pro všechny rozhodčí na světě a různé herní situace sjednotit - mezi takové případy patří právě tvrdé a častokrát velmi sporné zákroky mezi hráči, při nichž dochází ke zranění.

3.3.1. Zakázaná hra

Z hlediska hodnocení problému právní (ale i sportovní) odpovědnosti za sportovní úraz ve fotbale je klíčové Pravidlo 12 - Zakázaná hra a nesportovní chování. Výčet situací, za které je možné (nebo povinné) udělit žlutou kartu (napomenutí) či červenou kartu (vyloučení) sice čítá pouze několik bodů, o to složitější je ale výklad ke každému z nich.

Například obecný pojem „surová hra“, za níž následuje červená karta, a tedy vyloučení, je v rozhodnutí IFAB doplněn následovně: *„Skluz, kterým byla ohrožena bezpečnost soupeře, musí být potrestán jako surová hra.“*⁵⁴ Další podrobnosti pak stanoví všeobecná ustanovení výkladu k pravidlům. Například *„boj o míč smí být tvrdý, ale musí být čistý, bez zákeřností a hráči mají respektovat soupeře. Veškeré počínání hráčů má být za všech okolností slušné a korektní. Úsilí hráčů o dosažení co nejlepšího výsledku nemá být v rozporu se zásadami sportovní etiky. Každý hráč je povinen dbát o*

⁵³ Pravidlová komise ČMFS, Pravidla fotbalu platná od 1.7.2007, Olympia 2007, s. 5

⁵⁴ Pravidlová komise ČMFS, Pravidla fotbalu platná od 1.7.2007, Olympia 2007, s. 75

*bezpečnost jak svou vlastní, tak i o bezpečnost ostatních hráčů.*⁵⁵

Velmi podrobně jsou pak rozebrány jednotlivé druhy zakázané hry a nesportovního chování, jako je například kopnutí soupeře, podražení soupeře, skočení na soupeře, vražení do soupeře, udeření soupeře, strčení do soupeře či držení soupeře.⁵⁶ Jelikož nejčastěji dochází ve fotbale ke sportovnímu úrazu v případě tzv. skluzu, kdy se hráč snaží soupeři odebrat míč, zmíním alespoň přesný výklad k tomuto pravidlu.

Základem pro dodržení pravidel fotbalu je, že hráč při odebírání míče soupeři musí *„nejprve zahrát míčem, a teprve potom smí dojít k tělesnému kontaktu obou hráčů. Nejčastějším způsobem odebrání míče soupeři je skluz. Při odebírání míče skluzem není pravidlo porušeno, jestliže bránící hráč nejprve zasáhne míč, a to ani v případě, jestliže soupeř následně upadne přes nohu, kterou předtím bránící hráč míčem zahrál. Zasáhne-li však hráč při odebírání míče skluzem nejprve soupeře, a teprve potom míč, považuje se to za zakázaný způsob hry. Za zakázaný způsob hry se považuje rovněž to, jestliže hráč zasáhne míč i soupeře současně nebo jestliže hráč sice jednou nohou soupeři míč odebere, ale soupeře přitom zasáhne druhou nohou.*⁵⁷ Ve výkladu o surové hře je pak jako případ, kdy má rozhodčí udělit hráči červenou kartu a vyloučit ho, popsána situace, podle které se za *„surovou hru považuje zejména skluz provedený zezadu, při němž hráč soupeře ohrozí tím, že jej podrazí nebo kopne“*.

3.3.2. Disciplinární řád ČMFS

Světová judikatura ukázala, že ne každé porušení sportovních pravidel nutně zakládá právní odpovědnost sportovce a i v případě porušení pravidel může být sportovec shledán neodpovědným za své jednání. Naopak i při dodržení sportovního pravidla může dojít ke vzniku právní odpovědnosti. Složitá je zejména otázka „citlivosti“ posouzení toho, o jakou situaci v daném případě šlo.

Například ve fotbale by jistě neměli být právně trestáni hráči, kteří soupeři způsobí úraz těsně po odehrání míče skluzem v dobré víře jej získat. Naopak daleko přísněji musí být posuzována situace, pokud fotbalista do soupeře „zajede“ skluzem z pětimetrové vzdálenosti bez minimální možnosti zasáhnout míč.

⁵⁵ Pravidlová komise ČMFS, Pravidla fotbalu platná od 1.7.2007, Olympia 2007, s. 78

⁵⁶ Více Pravidlová komise ČMFS, Pravidla fotbalu platná od 1.7.2007, Olympia 2007, s. 78-90

⁵⁷ Pravidlová komise ČMFS, Pravidla fotbalu platná od 1.7.2007, Olympia 2007, s. 81

Kromě soudního jednání, ke kterému zamíří jen mizivé procento sportovních úrazů, bývají tyto případy řešeny také interními orgány daného sportu vykonávajícími činností podle příslušného disciplinárního řádu.

Podle Disciplinárního řádu ČMFS (dále DŘ ČMFS) se tak projednávají všechna disciplinární provinění v českomoravském fotbale, tj. všechna provinění účastníků fotbalových utkání organizovaných kteroukoliv složkou ČMFS, a to bez ohledu na to, zda je provinilý členem některé z organizací sdružených v ČMFS, či nikoliv. Mezi druhy disciplinárních provinění patří podle tohoto řádu také porušení pravidel fotbalu. Disciplinární orgány jsou dále podle článku 3 DŘ ČMFS povinny dbát na to, aby uložené tresty vedle represivní stránky měly i preventivní, tj. výchovný charakter. K dispozici jsou jim k tomu mimo důtky a zákazu výkonu funkce (využitelný převážně pro funkcionáře) zejména trest peněžité pokuty (u jednotlivce působícího v ČMFS až do výše 500 000 Kč) a zastavení závodní činnosti (nesmí převyšovat 16 utkání, nebo v případě trestu na časové období dobu 15 let). Často se využívá i kombinace těchto dvou trestů.

Zajímavé je i samotné zahájení disciplinárního řízení. Dle článku 14 DŘ ČMFS *„disciplinární komise zahájí disciplinární řízení, jestliže má za to, že jsou k tomu oprávněné důvody.“* Podnětem pak může být zápis o utkání, zpráva delegáta utkání, vlastní zjištění disciplinární komise, písemná zpráva člena řídicího orgánu nebo jeho odborné komise, písemné oznámení výboru oddílu či klubu a písemná zpráva vedoucího zahraniční výpravy. Disciplinární řízení je ovšem zahájeno, až když o tom rozhodne disciplinární komise. Dále se v článku 16, bodu 2 DŘ ČMFS hovoří o tom, že *„byl-li hráč v utkání vyloučen nebo dopustil-li se v době mezi ukončením utkání a podpisem zápisu kapitánem provinění, které rozhodčí zapsal do zápisu a kapitán podepsal, je tím hráč vyrozuměn o tom, že se jeho provinění bude projednávat na nejbližším zasedání disciplinární komise“*. Tím je zaručeno, že příslušná disciplinární komise se bude zabývat každým sporným zákrokem ohodnoceným rozhodčím zápasu červenou kartou – tedy z hlediska zkoumaného problému odpovědnosti sportovce za způsobený úraz minimálně surovou hrou, zmíněnou v předcházející podkapitole.

Zatímco obecná výše pokuty není u jednotlivých druhů disciplinárních provinění nijak konkretizována, a disciplinární komise tak má zcela volný prostor pro aplikaci tohoto trestu (horní hranice je v případě jednotlivce 500 000 korun), rozmezí pro

omezení závodní činnosti je v Příkladovém sazebníku trestů za disciplinární provinění jednotlivců u každého druhu provinění stanoveno. DŘ ČMFS podle tohoto sazebníku u každého porušení pravidel hodnotí, zda v dané situaci došlo ke zranění hráče, které mělo za následek jeho odstoupení ze hry, zejména mělo-li za následek pracovní neschopnost postiženého. Horní hranicí je zde až zastavení závodní činnosti na dobu osmi měsíců. Poměrně vyšší je pak sankce v případě tělesného napadení, kde hrozí provinilci až dva roky zastavení závodní činnosti (znovu, pokud došlo ke zranění napadeného).

Stejně jako při uplatňování právních norem, i normy sportovní myslí na polehčující a přitěžující okolnosti posuzovaného případu. Za polehčující okolnosti je považováno například vyprovokování soupeřem, dosavadní beztrestnost hráče, projev upřímné lítosti apod. Přitěžují okolností je naopak recidiva (druhé a další provinění během období dvou let), surový, zákeřný či lstivý způsob provinění, souběh více provinění aj.

Protože většina hráčů (i fotbalových funkcionářů) považuje vznik zranění a nečistou hru za nedílnou součást moderního fotbalu, převážná většina sporů bývá řešena právě pouze prostřednictvím disciplinárních komisí. Až k soudnímu jednání se dostanou kromě případů trestní odpovědnosti zejména případy žádající náhradu škody vzniklou kvůli sportovnímu úrazu. Ani v tomto směru ale není česká judikatura nikterak bohatá (což dokazuje následující kapitola). Daleko výhodnější je totiž domáhat se náhrady této škody přímo na pachateli cestou mimosoudního vyrovnání, popř. (zejména v profesionálním fotbale) využít odškodnění z pojistky ať už postiženého, nebo toho, kdo úraz způsobil. Do sporu nezřídka vstupují také zástupci klubů škůdce i postiženého, a vše se poté řeší na této úrovni. V úvahu je třeba brát také složitost a zdlouhavost soudních sporů.

4. Česká judikatura

Vzhledem k tomu, že česká sportovněprávní doktrína v oblasti občanskoprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy je až na ojedinělé články Michala Králíka, soudce Nejvyššího soudu v Brně, téměř nulová, je nutné zkoumat především závěry české soudní praxe. Ani ta ovšem nezaznamenala za dlouhá léta valný počet případů. V zásadě se dá říci, že dodnes vychází převážně z rozsudku Městského soudu v Praze z roku 1978. V kombinaci se dvěma dřívějšími rozhodnutími bývalého československého Nejvyššího soudu a nejnovějším rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky z roku 2003 jde prakticky o jedinou relevantní judikaturu v oblasti odpovědnosti sportovce za sportovní úraz v české (a československé) historii.

4.1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. Cz 486/53

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 1954, sp. zn. Cz 486/53⁵⁸ je prvním svého druhu vůbec. Ač vzniklo v době ideologického boje za vůdčí roli komunistické strany ve státě i společnosti, obsahuje některé do dnešní doby použitelné argumenty, zejména v pokusu o vymezení nedbalosti sportovce v případě spoluzavinění sportovního úrazu.

Stejně jako dva další případy z české judikatury se zabývá fotbalem. V otázce „spoluzavinění poškozeného“ v tomto sportu konstatuje, že *„rychlý pohyb při této hře není sám o sobě nedbalostí, nýbrž požadavkem a užitečným prvkem tohoto sportu. O nedbalosti by bylo možno mluvit jen tehdy, kdyby se hráč pohyboval nepřiměřeně rychle tam, kde mu hrozí nebezpečí nevyplyvající z povahy hry. Nelze pokládat za nedbalost, když hráč nepředpokládá, že spoluhráč (protihráč) úmyslně poruší pravidla hry. Bylo by ovšem nedbalostí, kdyby hráč viděl, že spoluhráč (protihráč) mu nohu nastavil, a on na ni přesto prudce naběhl.“*

V rozhodnutí tak bylo zdůrazněno, že fotbal ze své povahy směřuje ve vztahu k tělesným vlastnostem k rozvoji především obratnosti a rychlosti, přičemž k rozvoji těchto vlastností může dojít pouze tehdy, dá-li hráč do hry všechny své síly. Na druhé

58 Uveřejněné ve Sbírce NS, 1954, č. 5, s. 86-87, pod pořadovým číslem 44.

straně morální aspekt vyžaduje, aby se tak dělo při zachování pravidel hry.⁵⁹ Rozhodnutí konstatuje, že *„kdyby se hráčům ukládalo, aby se opatrně a pomalu pohybovali okolo jedinců, o nichž snad rozhodčí ví, že porušují pravidla hry, ztratila by kopaná z velké části svůj smysl“*.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1954 také dokazuje, že ani úvodní ustanovení zákonů, považovaná často pouze za proklamativní, nejsou bez praktického právního významu. Odkazuje zejména na ustanovení § 1 tehdejšího zákona č. 187/1949 Sb., o státní péči a tělesnou výchovu a sport, a ustanovení § 1 zákona č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu. Tato ustanovení říkala, že tělesná výchova a sport mají za úkol především udržovat a zlepšovat zdraví lidu, zvyšovat jeho tělesnou a brannou zdatnost a pracovní výkonnost a vychovávat k odhodlanosti a statečnosti při obraně vlasti a jejího lidově demokratického zřízení.

4.2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. Cz 38/1962

Stejně jako předchozí rozhodnutí také rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1962, sp. zn. 5 Cz 38/1962, sp. zn. Cz 38/1962⁶⁰ řeší sportovní úraz ve fotbale. V závěrech obsažených v právní větě se snaží vymezit podmínky, kdy sportovec za sportovní úraz odpovědný není. Znovu je zdůrazněno, že je nutné posuzovat, zda zákrok sportovce byl v souladu se sportovními pravidly, či nikoliv.

Právní věta je následující: *„Odpovědnost hráče za škodu na zdraví způsobenou protihráči při fotbalovém utkání se vyvozuje z odpovědnosti za škodu vzniklou tím, že škůdce poškodí úmyslně nebo z nedbalosti poškozeného porušením závazku nebo jiné právní povinnosti. Vychází ze zjištění o tom, zda ke zranění došlo při hře a zda šlo o zákrok pravidly dovolený, nebo nedovolený (zakázaný) a zda tu šlo o nepřiměřenost vědomého, či nedbalostního zásahu. Bez významu není ani to, zda jde o zkušeného (dlouholetého) hráče této hry.“*

Zároveň s posouzením, zda sportovec při zákroku, jenž zapříčinil vznik zranění, dodržel pravidla sportu je důležitá i okolnost, že ke zranění došlo při hře, tj. při výkonu samotné sportovní činnosti. Vedle toho je rozhodnutím kladen důraz také na zaviněné

⁵⁹ Králík, M., K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, *Jurisprudence*, 2005, č. 5, s. 62

⁶⁰ Uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 1963, pod pořadovým č. 15.

porušení právní povinnosti, ať již formou úmyslu nebo nedbalosti.

Ve vztahu k požadavku na zachování pravidel hry obsahuje rozhodnutí zajímavý poukaz vycházející ze skutečnosti, že rozhodnutí soudů nižších stupňů shledala odpovědnost sportovce i v situaci, kdy sportovní disciplinární orgány neshledaly jednání sportovce za rozporné se sportovními pravidly. V této souvislosti bylo rozhodnutím zdůrazněno, že takovým postupem nepřispívá k provozování sportů s kolektivní účastí a je pomíjeno posláním rozhodčích a disciplinárních komisí Československého svazu tělesné výchovy (ČSTV).

Akceptace těchto závěrů není ovšem jednoznačná u všech případů obecně. Musí být posuzovány individuálně případ od případu a může docházet k jejich určité modifikaci.⁶¹

4.3. Rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 10 Co 190/76

Na rozdíl od rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1962, které vymezuje hranice pro situace, kdy odpovědnost sportovce za sportovní úraz dána není, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 5. 1978⁶² stanoví pozitivně, kdy hráč za škodu způsobenou protihráči odpovídá. Přestože jde o judikát starý přes třicet let, lze jej považovat za rozhodnutí, na němž stojí současná česká judikatura vztahující se k posouzení odpovědnosti sportovce za zranění způsobená při výkonu sportovní činnosti. Opět se zabývá fotbalem a byl publikován s následující právní větou: „*Nedodržení pravidel sportovní hry (např. kopané), spočívající v použití pravidly nedovoleného (zakázaného) způsobu hry, je nutně posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví (§ 415 obč. zák.). V důsledku toho jde o porušení právní povinnosti, jež zakládá odpovědnost za škodu (§ 420 odst. 1 obč. zák.).*“

Ze skutkového hlediska šlo v tomto řešeném případě o situaci, kdy se žalobce domáhal po žalovaném náhrady škody, jež mu vznikla na zdraví při utkání v kopané tým, že žalovaný ho zranil při nedovoleném zákroku ve hře, a porušil tedy pravidla fotbalu.

Hlavní argumenty a okolnosti tohoto případu zanalyzoval už před mnoha lety J.

61 Králík, M., K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, *Jurisprudence*, 2005, č. 5, s. 63

62 Uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 1980, pod pořadovým č. 16.

Prusák a v nedávno publikovaných člancích se s nimi ztotožňuje i M. Králík. Z rozsudku soudu lze vyčíst zejména následující:

- odpovědnost hráče za škodu, která vznikla protihráči na hrací ploše, nelze zásadně vyloučit (§ 420 odst. 1 obč. zák.),
- pravidla sportovní hry sice nejsou právními předpisy, avšak jejich nedodržování hráči znamená, že tito nedbají na povinnost předcházet hrozícím škodám, tj. na povinnost, že každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku a dalších hodnotách uvedených v ustanovení § 415 obč. zák.,
- zaviněný protiprávní úkon nastal v důsledku nedovoleného zákroku, který byl v rozporu s pravidly hry; z hlediska stupně zavinění je třeba vyloučit i případný nepřímý úmysl, neboť zranění bylo způsobeno v zápalu hry, takže protiprávní úkon byl zaviněn z nedbalosti,
- příčinná souvislost mezi zaviněným jednáním a škodou objektivně existuje, protože pokud by nedošlo k takovému způsobu hry sportovce, který pravidla zakazují, nedošlo by ke vzniku újmy na zdraví (škodě).⁶³

Z této analýzy pak vyplývají tři závěry:

- 1) generálně-preventivní ustanovení platného práva plní i funkce speciální prevence (a naopak),
- 2) pravidlo *alterum non laedere* (§ 415 obč. zák.) nemá povahu nenormativního ustanovení,
- 3) z negace preventivní povinnosti, z popření požadavku „*necht' si každý počíná tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a majetku*“, vyplývá i *suum cuique tribuere*, tj. každému dát to, co mu náleží, neboť náhrada škody poškozenému náleží.

Z toho plyne, že ten, kdo způsobí škodu, je povinen ji nahradit, byť by porušil i jen prevenční ustanovení § 415 obč. zák., které však má zřetelný normativní charakter.

⁶³ Králík, M., K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, *Jurisprudence*, 2005, č. 5, s. 63

Na judikát R 16/80 upozorňuje i komentář k občanskému zákoníku.⁶⁴

4.4. Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002⁶⁵ je poslední svého druhu. Na rozdíl od předchozích tří „federálních“ jde o jediné rozhodnutí v historii samostatného Nejvyššího soudu České republiky. A na rozdíl od předchozích tří judikátů nejde o skutkový případ z fotbalu, nýbrž z karate.

Podobně jako výše zmíněný rozsudek Městského soudu v Praze konstatuje, že *„nedodržení pravidel sportovního odvětví, spočívající v použití pravidly nedovoleného způsobu výkonu sportovní činnosti, představuje jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví (§ 415 obč. zák.), které při splnění dalších předpokladů obecné odpovědnosti za škodu zakládá odpovědnost za škodu ve smyslu ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák.“*⁶⁶

Z hlediska skutkového případu byl žalobcem podán návrh, aby žalovanému byla uložena povinnost zaplatit mu na náhradě škody na zdraví celkovou částku 231 000 Kč s příslušenstvím s odůvodněním, že dne 20. 4. 1996 při zápase první České ligy v karate utrpěl úraz s trvalými následky. Ten mu měl způsobit žalovaný tým, že porušil pravidla karate. Celková požadovaná škoda byla tvořena bolestným a náhradou za ztížení společenského uplatnění.

Okresní soud v Příbrami shledal nárok žalobce co do základu důvodným, když uzavřel, že žalobce nastoupil k zápasu ve sportovním karate proti žalovanému, který v průběhu boje použil nedovolenou techniku, a v důsledku toho žalobce utrpěl velmi vážná poranění. S poukazem na znalecký posudek soud dále dovodil, že současný zdravotní stav žalobce je v příčinné souvislosti se způsobenými poraněními, a dospěl k závěru, že žalovaný za vzniklou škodu odpovídá podle § 420 odst. 1 obč. zák., neboť žalovaný tým, že nedodržel pravidla karate (konkrétně čl. 6 a 8, bod 1, písm. b/ a f/), porušil prevenční povinnost vyplývající z ustanovení § 415 obč. zák.

Krajský soud v Praze jako soud odvolací dospěl k závěru, že v dané věci je dána

64 Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M., a kol., Občanský zákoník. Komentář. 7. vydání. C.H.Beck, Praha, 2002, s. 461

65 Uveřejněném v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - právní věty a rejstříky, 2004, sešit 28, s. 25, pod pořadovým č. C 2352

66 Králík, M., K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, Jurisprudence, 2005, č. 5, s. 56

odpovědnost žalovaného za škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák., neboť porušení pravidel karate je nutno posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, podle § 415 obč. zák.

Žalovaný následně využil možnosti dovolání se k Nejvyššímu soudu České republiky. V něm namítal, že jeho odpovědnost za škody podle § 420 odst. 1 obč. zák. dána není, neboť porušení pravidel karate není jednáním odporujícím povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám. Argumentoval tím, že karate je na rozdíl od fotbalu sportem kontaktnějším, často při něm dochází ke zraněním, a proto nelze vycházet ze závěrů judikátu R 16/80, který se týká fotbalu. Žalovaný se naopak odkazoval na judikát R 44/54, jenž stanoví, že hráč kopané není povinen se obezřetně pohybovat kolem hráčů, kteří by mu mohli způsobit zranění, neboť tak by hra ztratila svůj smysl. Vzhledem k tomu, že karate je sportem kontaktním, vyplývá již z jeho povahy nebezpečí a každý zápasník se musí především krýt proti úderům a kopům, které jsou způsobilé vyvolat zranění a zároveň si je vědom míry rizika spojeného s tímto sportem. Proto si podle žalobce nelze v tomto sportu počínat v plné míře tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, neboť pak by tento sport ztratil svůj smysl.

Nejvyšší soud ovšem dospěl k závěru, že v daném ohledu se nejedná o otázku zásadního právního významu. Soudy prvního i druhého stupně založily svá rozhodnutí na skutkovém závěru, že žalovaný udeřil žalobce v rozporu s pravidly karate a při tomto jeho jednání vznikla žalobci škoda na zdraví. Toto jednání je podle soudu žalovatelné nejen v rámci pravidel zápasu karate, kterým se žalovaný i žalobce dobrovolně podřídili, ale představuje současně i porušení prevenční povinnosti založené ustanovením § 415 obč. zák. Tím je splněn předpoklad odpovědnosti žalovaného za škodu, jež způsobil na zdraví žalobce v zápase ligy karate ve smyslu porušení právní povinnosti podle ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák. Vzhledem k tomu, že byly splněny i další předpoklady obecné odpovědnosti za škodu na principu presumovaného zavinění, tedy škoda, příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a škodou, je odpovědnost žalovaného za škodu vzniklou žalobci dána.

Nejvyšší soud shledal rozhodnutí odvolacího soudu ohledně základu nároku na náhradu škody na zdraví jako správné, neboť je v souladu s hmotným právem i ustálenou judikaturou. Zároveň dovolací soud poukázal právě na rozsudek Městského soudu v Praze R 16/80 a konstatoval, že stejně jako na fotbal jsou jeho závěry

aplikovatelné i na sport karate. Ve svém rozsudku tak Nejvyšší soud upravil pouze výši náhrady škody.

Tento rozsudek ukazuje, že závěry předchozí československé judikatury jsou v podstatě správné a dají se aplikovat i dnes. Nejvyšší soud se v roce 2003 nijak neodklonil od rozsudku Městského soudu v Praze z roku 1978, naopak konstatoval, že jeho závěry jsou aplikovatelné nejen na kopanou, ale také na jiná odvětví sportu.

Uvedená čtyři rozhodnutí dopadají na případy, kdy došlo v průběhu sportovního klání k porušení sportovních pravidel a soud takové jednání shledal jako porušující generální prevenční klauzuli zakotvenou v § 415 obč. zák., tudíž bylo takové jednání charakterizováno jako protiprávní úkon, jenž při splnění dalších zákonných podmínek zakládá odpovědnost za škodu. Česká judikatura se tak dosud výslovně vyjádřila pouze k odpovědnosti sportovce v případě porušení sportovních pravidel, dosud ale nikdy nevymezila podmínky, za kterých není právní odpovědnost sportovce dána, a z tohoto pohledu je také třeba závěry dosavadní judikatury posuzovat. Nevyjádřila se tak výslovně ani k okolnosti, jaký význam má při úvaze o právní odpovědnosti sportovce dodržení sportovních pravidel.⁶⁷

4.5. Další zajímavé judikáty

Kromě čtyř „klíčových“ případů zmíněných v předchozích podkapitolách zaznamenala česká soudní praxe i některé další zajímavé příklady řešení právní odpovědnosti ve sportu.

4.5.1. Odpovědnost za úrazy při lyžování

Jedním z nich je usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1506/2004, které řešilo právní odpovědnost sportovce za úraz vzniklý na lyžařské sjezdovce. Uvedené usnesení je zajímavé zejména tím, že při posouzení právní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz bylo aplikováno italské právo.

Konstatuje, že „*pravidla chování pro lyžaře, vydaná Mezinárodní lyžařskou*

⁶⁷ Králík, M., Právní odpovědnost za sportovní úrazy, Ihned.cz, 14.2.2007

federací FIS, nejsou obecně závazným právním předpisem, avšak pro lyžaře na sjezdovce trati jsou závazná a jejich porušení představuje porušení právní povinnosti předcházet vzniku škod“.

Co se týče skutkové podstaty, šlo o případ, kdy během lyžování na sjezdovce v Jižním Tyrolsku, středisku Gitschberg, došlo ke střetu žalobce a žalované za situace, kdy žalobce jel jako předposlední ve skupině lyžařského kurzu v širokém oblouku a žalovaná, přijíždějící zezadu, ho uviděla před sebou na krátkou vzdálenost a střetu již nemohla zabránit. Žalobci byly poškozeny lyže a utrpěl luxaci pravého ramene. Soud dospěl k závěru, že žalovaná porušila povinnosti stanovené pravidly Mezinárodní lyžařské federace, když nepřizpůsobila svou rychlost a způsob jízdy svým lyžařským schopnostem a terénním podmínkám.⁶⁸

Podobné závěry konstatoval už Krajský soud v Brně v rozhodnutí sp. zn. 21 Co 27/1977, podle kterého *„ustanovení § 415 obč. zák. je povahy obecné, a proto i lyžaři sjíždějící svah kristiánkami, jsou povinni si počínat tak, aby nedocházelo ke škodě na zdraví“*. I když neexistuje zvláštní právní předpis o tom, jak si mají lyžaři při sjíždění svazu počínat, musí i oni pozorovat své okolí, dodržovat dostatečnou vzdálenost mezi ostatními a musí při jízdě ovládat svou rychlost, aby byli schopni kdykoliv zastavit, popřípadě i pádem zabránit kolizím. Prostě si počínat tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví.⁶⁹

4.5.2. Odpovědnost pořadatele vůči sportovci

Otázka občanskoprávní odpovědnosti ve sportu však není pouhým problémem určení odpovědnosti sportovce při střetu s jiným sportovcem, jímž mu přivodil zranění. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.7.2004, sp. zn. 25 Cdo 1106/2003 řešil případ, kdy na dětském táboře došlo při sportovní činnosti k úrazu dítěte poté, co na něj spadla fotbalová branka. Šlo tedy o určení právní odpovědnosti „pořadatele“ tohoto sportu.

Z hlediska skutkového stavu šlo o situaci, kdy se žalobce zavěsil na kovovou fotbalovou branku, která nebyla pevně spojena se zemí tak, jak stanoví pravidla fotbalu. Branka se vahou žalobcova těla následně převrhla a způsobila mu velmi těžká zranění.

68 Králík, M., Právní odpovědnost za sportovní úrazy, *Ihned.cz*, 14.2.2007

69 Králík, M., Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, *Právní fórum*, 2006, č. 7, s. 247

Soud shledal, že příčinou vzniku škody bylo jednak to, že žalovaný použil pro hru fotbalovou branku, která se převrátila, a jednak také fakt, že žalobce, jenž se na brance zhoupl, neuposlechl příkazu vedoucího na táboře.

Soud konstatoval, že *„použití sportovního náčiní, které je pro svůj nedobrý stav nebezpečným sportovním zařízením a které ani neodpovídá požadavkům normy na bezpečný provoz, pro sportovní činnost na dětském táboře zakládá porušení povinnosti provozovatele tábora předcházet riziku vzniku škody.“* Opět tak došlo k porušení obecné prevenční povinnosti podle § 415 obč. zák.

4.5.3. Odpovědnost za škodu vzniklou divákovi

Chránění proti vzniklým škodám jsou i další účastníci sportu. Dokládá to například případ zraněného diváka na hokejovém utkání, který zasahuje dokonce i do oblasti trestního práva.

Před třemi lety byl k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání tří měsíců se zkušební dobou v trvání 14 měsíců odsouzen Okresním soudem v Olomouci prvoligový hokejista Josef Fojtík, který během zápasu Prostějova (za který hrál) v Olomouci *„reagoval na předchozí slovní projev diváka a fanouška domácího klubu Pavla Ženožičky, adresovaný jeho osobě tak, že nejméně v nepřímém úmyslu způsobit zranění, neboť na místě poškozeného registroval, tohoto udeřil čepelí hokejky, kterou držel oběma rukama a to do obličejové části hlavy“*. Dopustil se tak jednání pro společnost nebezpečného, které bezprostředně směřovalo k tomu, že jinému úmyslně ublíží na zdraví. Tohoto jednání se dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, ale k jeho dokonání už podle verdiktu soudu nedošlo. Proto byl Josef Fojtík shledán vinným „pouze“ za pokus trestného činu ublížení na zdraví podle § 8 odst. 1 k § 221 odst. 1 tr. zák.

S nárokem na náhradu škody byli pak poškozený Pavel Ženožička i poškozená Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR odkázáni podle § 229 odst. 1 tr. řádu na řízení ve věcech občanskoprávních.

Josefa Fojtíka neuchránilo od trestního stíhání ani sepsání omluvného dopisu poškozenému Ženožičkovi, ve kterém konstatoval, že ho *„celá událost mrzí, chce zaplatit náhradu škody, ale necítí se být vinen, že by spáchal žalovaný trestný čin“*.

5. Světová judikatura

Vzhledem k velmi omezené judikatuře české přiblížím alespoň obecněji také zajímavá (a většinou i významná) rozhodnutí, která vznikla v oblasti občanskoprávní odpovědnosti za sportovní úrazy v evropské, ale i mimoevropské soudní praxi v průběhu minulého i začátku tohoto století. Světová judikatura v této oblasti totiž čítá již stovky různých rozhodnutí a jde ve svých závěrech logicky mnohem do větší hloubky než judikatura česká.

5.1. Německo

Základem německé judikatury v oblasti odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy je rozsudek BGH (Bundesgerichtshof) ze dne 5. 11. 1974, sp. zn. VI ZR 100/73, který byl uveřejněn s následující právní větou: *„Ten, kdo se účastní fotbalu, počítá zásadně se zraněními, kterým se ani při hře v souladu s pravidly nelze vyhnout. Proto předpokladem nároku na náhradu škody vůči protihráči je důkaz toho, že tento se nechoval podle pravidel.“*

Soud shledává fotbal jako hru, při níž dochází k tělesnému kontaktu a která kvůli bojovým elementům této hře vlastní nezhřídkavost vede k nevyhnutelným zraněním při společném souboji o míč. S rizikem vzniku zranění tak musí každý hráč počítat. Stejně jako v podobných judikátech dalších zemí (i v tom českém) je pro vyvinění se škůdce nastolena podmínka dodržení pravidel daného sportu. Zaviněné zranění sportovce, které bylo způsobeno porušením pravidel, naopak zakládá povinnost k náhradě vzniklé škody.⁷⁰

Na rozdíl od závěrů české platné judikatury, která se vyjádřila stejně jako rozsudek BGH z roku 1974 pouze k otázce vzniku právní odpovědnosti za sportovní úraz způsobený porušením pravidel, řešila německá soudní praxe také situaci, kdy právní odpovědnost sportovce za sportovní úraz nevzniká ani při porušení sportovních pravidel. Například rozsudek LAG Köln ze dne 28. 6. 1984, sp. zn. 10 Sa 59/84 byl uveřejněn s touto právní větou: *„Ne každé porušení pravidla hry sloužící ochraně hráče*

⁷⁰ Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 286

odůvodňuje výtku nedbalosti; záleží pak na tom, zda chování narušitele leží za hranicí mezi tvrdostí, kterou hra vyžaduje, a nefér jednáním. Zásada, podle níž je v souladu se zásadou dobré víry vyloučen požadavek náhrady škody proti fotbalovému spoluhráči, který způsobil fyzické zranění, neplatí jen při hře narušitele odpovídající pravidlům, ale také při bagatelních porušeních pravidel, která jsou při dění při zápase pro hru typickým právě tak nevyhnutelná, jestliže určení, že by k podobnému poškození s následkem škody stejně tak mohlo dojít u toho, kdo zranění způsobil, je ještě opodstatněné.“⁷¹

Novější rozsudek LG Bielefeld ze dne 8. 1. 2001, sp. zn. 4 O 156/00 pak doplnil německý judikatorní směr v oblasti amerického fotbalu. Byl vyjádřen názor, že „*míra, která se má přikládat náležité péči svědomitého a opatrného hráče, se řídí podle charakteru jednotlivého sportu. Americký fotbal je bojový kontaktní sport, při kterém každý hráč počítá s možností zranění tak, že odpovědnosti nároky vznikají jen při hrubém faulu*“. Byl tak stanoven základ pro individuální posuzování každého sportovního odvětví, kdy soud musí brát v úvahu specifika daného sportu.

5.2. Francie

Vyspělá a propracovaná francouzská judikatura zaujme především poměrně novým rozhodnutím občanskoprávního senátu kasačního soudu ze dne 13. 1. 2005, č. stížnosti 03-12884. Šlo o případ, kdy byl během přátelského utkání v malé kopané zraněn útočník M. X., jenž se hlavou srazil s míčem, který vykopl M. Y., brankář ze soupeřova družstva.

Žalobce argumentoval tím, že ke vzniku občanskoprávního deliktu vedlo jednání, kdy brankář soupeře velmi prudce vyslal míč ve směru hlavy žalobce, který se nacházel poblíž. Bez ohledu na to, že rozhodčí toto jednání nepovažoval za odporující pravidlům hry. K porušení práva vede podle žalobce jednání fotbalisty, který vyrazil míč s nadměrnou prudkostí, čímž vytvořil abnormální riziko.

Kasační soud byl však jiného názoru a stížnost žalobce neshledal důvodnou. Poukázal na skutečnost, že (podle závěru vycházejících z rozhodnutí odvolacího soudu) se nehoda stala, když na začátku utkání mužstvo, ve kterém hrál M. X., jej vyslalo

⁷¹ Králík, M., *Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století*, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 287

směrem k protější brance, přičemž tento nutil brankáře M. Y., aby vyšel z pokutového území, aby se zbavil míče odkopem; že, aniž by to M. Y. chtěl, míč zamířil do obličeje M. X., který při marném pokusu krýt se rukama dostal ránu do spánku a zhroutil se; že M. X. uznává, že M. Y. ho nechtěl zranit; že patří k duchu hry, že brankář, stejně jako každý jiný hráč v různých fázích hry, a zejména útočník jako M. X., když se snaží dát branku, používá veškerou svou fyzickou sílu, aby dodal míči co možná největší rychlost; že v těžké pozici, ve které se nacházel, M. Y. musel odehrát míč tak, že ho prudce vykopl předtím, než by se ho M. X. mohl zmocnit nebo se postavit tomuto vykopnutí; že rozhodčí zápasu napsal do zápisu o utkání, že se nehoda stala jako „příhoda ve hře“, tj. při absenci jakéhokoliv prohřešku proti pravidlům nebo duchu hry; že se také nestala kvůli nešikovnosti, a že jediným jejím důvodem vzniku je nešťastná náhoda.

Na základě těchto skutečností pak kasační soud stanovil závěr, že M. Y. nespáchal žádný delikt, který je příznačný pro porušení pravidel hry, jenž by mohl dát vzniknout jeho odpovědnosti vzhledem k jeho osobnímu jednání.⁷²

Soud řešil také velmi zajímavý problém, kdy žalobce namítal, že fotbalista má v době odkopu míče, kdy mu dává jistý směr a odraz, míč ve své moci, a tím se stává také jeho jediným opatrovatelem. Tudíž za tuto věc nese také odpovědnost. Kasační soud se ovšem, stejně jako soud odvolací, přiklonil k názoru, že během kolektivní hry, jakou je fotbal, užívají sice všichni hráči míč, ale nikdo ho individuálně neovládá a ani neřídí. Jednání, které spočívá v úderu do míče, tak nečiní z hráče, který míč drží jen velice krátký okamžik, osobu pověřenou dohledem nad věcí.

Tento „společný dohled“ nad míčem ale francouzská judikatura přisuzuje pouze míči fotbalovému, volejbalovému, basketbalovému, ragbyovému a tenisovému. Nevztahuje se již na míček golfový, neboť ten není odehráván okamžitě (bezprostředně) a je po určitou dobu pod dohledem jednoho hráče, který ho odpaluje.⁷³

5.3. Anglie

Anglická soudní praxe, založená na precedentech, řeší otázku právní

72 Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 291

73 Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 293

odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy především v mezích nedbalostního jednání. Případné úmyslné jednání zakládá bez dalšího nárok na náhradu škody. Vzhledem k nutnosti prokázání úmyslu jsou takové žaloby však spíše výjimkou. V oblasti nedbalosti vychází anglická judikatura z povinnosti tzv. přiměřené péče, kterou má jedinec vůči svému bližnímu za všech okolností se zdůrazněním zvláštních sportovních souvislostí.

Průlomový je zejména případ Condon v Basi, kdy byl fotbalista uznán odpovědným za zlomení nohy svému protihráči při obranném zákroku. Soud konstatoval, že sportovec je odpovědný pouze za to, aby se vyhnul způsobení zranění svého protivníka tím, že vynaloží přiměřenou péči. Jaký má být rozsah této přiměřené péče, záleží na všech okolnostech případu. Jednou z nich je i skutečnost, že hráč soupeří s jinými hráči, od kterých se jakožto od „*rozumných lidí pohybujících se ve sportu*“ očekává, že vyhodnotí a přijmou rizika zranění vyskytující se při běžném způsobu hry. Z toho důvodu tam, kde hráč překročí běžný způsob hry, je menší pravděpodobnost, že riziko zranění bude takové, aby se očekávalo, že by ho jeho protivníci měli přijmout. Za takových okolností prohřešující se závodník bude s větší pravděpodobností souzen jako odpovědný. Tak tomu bylo i u pana Basiho, který byl soudem shledán odpovědným za zlomení nohy pana Condon. O jeho sražení skluzem bylo rozhodnuto, že dalo vzniknout „*vážně nečisté hře*“ a bylo učiněno bezohledným a nebezpečným způsobem (třebaže bez zlého úmyslu) a zasluhovalo si vyloučení.⁷⁴

V kontrastu s verdiktem v případě Condon v Basi je případ Elliot v Saunders. Zde se hráči londýnské Chelsea Paulu Elliotovi nepodařilo prokázat, že při zákroku, jímž mu Dean Saunders z Liverpoolu poškodil křížové vazy, jednal žalovaný s takovým nedostatkem péče, že by tím porušil povinnost vynakládat přiměřenou péči za všech okolností.

5.4. Rakousko

Z pohledu českého čtenáře je možná až překvapivé, jak dobře je v oblasti odpovědnosti sportovců propracovaná rovněž judikatura rakouská, jejíž závěry jsou velmi podobné judikatuře německé. Stejně jako rozsudek LAG Köln také Rakušané nepovažují bagatelní porušení sportovních pravidel za vznik právní odpovědnosti

⁷⁴ Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 290

sportovce. Rozhodnutí OGH ze dne 24. 9. 1981, sp. zn. 7 Ob 656/81 stanoví, že *„obvyklá lehká porušení pravidel, která při provozování kontaktního sportu způsobují tělesná zranění, nejsou zpravidla protizákonná a nepředstavují porušení zákona“*. Vychází se ze stanoviska, že zranění protihráče nejsou protizákonná, pokud jsou důsledkem typických, pro daný sport nevyhnutelných, porušení pravidel.

Otázku, co je oním „typickým porušením“ sportovních pravidel, pomohlo vyřešit i rozhodnutí RS U OGH ze dne 22. 9. 1994, sp. zn. 2 Ob 571/94, podle něhož *„protiprávnost jednání, které vede ke zranění při kontaktním sportu, je naopak dána tehdy, když jednání škůdce vybočuje z rámce typických porušení pravidel, kterým opakovaně dochází při souboji o míč“*.

Co rakouská judikatura považuje za běžné, a co naopak za netypické porušení pravidel sportu, ukazují další dva judikáty – z fotbalu a basketbalu.

Zatímco rozhodnutí RS U OGH ze dne 28. 10. 1994, sp. zn. 9 Ob 1604/94 konstatuje, že *„když fotbalista kopne do protivníka nataženou nohou proto, aby se míč oddělil od protihráče, je to – nezávisle na ohodnocení, že se jedná o porušení pravidel – třeba označit jako něco, co je v povaze kontaktního sportu. Je třeba to založit nejen na jednotlivém případě a na tom, zda existovala možnost hrát míč, ale také na tom, zda ten, kdo ohrožuje, si uvědomil situaci – na rozhodnutí, zda provede, či neprovede atak, měl jen zlomek sekundy. Nesprávné zhodnocení situace a následné chování je tedy ještě v povaze kontaktního sportu a nezvyšuje riziko, které je s ním spojeno. Zda měl žalující možnost skrze kopnutí se přiblížit k míči, nebo ne, nemělo totiž vliv na velikost ohrožení“*, a tudíž ani porušení sportovního pravidla nemusí zakládat nárok na náhradu škody.

Potom rozhodnutí RS U OGH ze dne 19. 9. 1996, sp. zn. 2 Ob 2255/96y vyslovuje právní názor, že *„jednání vylučující protiprávnost tu bude jen při běžných lehkých porušeních opatrnosti, při typických lehkých nevyhnutelných porušeních sportovních pravidel, ale nikoli při hrubě nesportovním, zvláště nebezpečném, chování. Porušení, kterého se dopustil žalovaný, který oběma rukama strčil zezadu do žalujícího, který právě prováděl výskok, a přitom neměl v úmyslu hrát míč, bylo prvoinstančním soudem posouzeno jako hrubé, v basketbalu – jakožto bezkontaktním sportu – neobvyklé a vyhnutelné porušení pravidel, a tedy jako protiprávní. Ani při zohlednění okolností, že žalovaný byl v okamžiku příhody šestnáctiletým žákem a stalo se to při hodině tělocviku,*

*není namístě posouzení nižší instance zpochybňovat*⁷⁵.

5.5. Polsko

K podobným závěrům, jako česká judikatura v rozsudku R 16/80 došla v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. července 1968, sp. zn. 2 CR 216/1968 také judikatura polská. Podle tohoto rozhodnutí je *„provozování určitých odvětví sportu spojeno s rizikem a existující přísná pravidla hry nebo boje mají za cíl minimalizaci nebezpečí poškození zdraví nebo ztráty života. Čím více je nebezpečná oblast sportu, tím více je nutno dbát na dodržování stanovených sportovních pravidel. Ten, kdo tato pravidla porušuje, dopouští se protiprávního jednání, zakládajícího povinnost k náhradě škody*“⁷⁶.

5.6. Mimoevropské státy

Ani mimo evropské státy není problém právní odpovědnosti ve sportu opomíjen. Už v druhé polovině 19. století existoval v některých státech USA například zákaz boxu, který někde vydržel až do začátku století dvacátého. V Brazílii se zase objevil názorový proud, který prosazoval přísné trestání sportovců za způsobené sportovní úrazy. A to bez jakýchkoliv výjimek zohledňujících specifika výkonu sportovní činnosti.

5.6.1. Austrálie

Zajímavý případ nabízí australská judikatura. V případě *Rootes v Sheldon* žaloval lyžař na vodních lyžích řidiče své „vodící“ loďky o náhradu škody vzniklé při nehodě, kdy lyžař narazil do předmětu, před nímž ho řidič loďky dopředu nevaroval. Tato žaloba byla zamítnuta s odůvodněním, že takové riziko je tomuto sportu vlastní, čili je jeho nedílnou součástí.

⁷⁵ Králík, M., *Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století*, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 288-89

⁷⁶ Králík, M., *Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle současného světového vývoje (komparativní pohled soudobé judikatury a právní doktríny na právní odpovědnost sportovců za úrazy způsobené při výkonu sportovní činnosti)*, Justičná revue, 2006, č. 10, s. 1521

5.6.2. Kanada

Oproti tomu v jiném případě z vodního lyžování - spor Pawlat v Doucette a Reinks v Kanadě – v němž soud posuzoval situaci, kdy se řidič vlečného člunu rozjel na plný plyn dříve, než byl žalobce připraven ke startu, čímž způsobil, že se žalobcovy prsty zamotaly do lana a byly jím poškozeny, konstatoval soudce, že takové jednání řidiče člunu již nespadá do rizik, o kterých se lze domnívat, že je žalobce za daných okolností přijal.⁷⁷

Pokud bychom chtěli srovnat skromnou českou judikaturu s dalším evropským vývojem, musíme konstatovat, že například proti německé či rakouské soudní praxi vůbec neřeší otázku bagatelního porušení pravidel. Vznik právní odpovědnosti za sportovní úraz spojuje česká judikatura výhradně s porušením sportovního pravidla jakožto s porušením prevenční povinnosti ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák.⁷⁸

⁷⁷ Králík, M., *Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století*, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 293

⁷⁸ Králík, M., *Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století*, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 294

6. Některé případy odpovědnosti sportovců

Vzhledem k tomu, jak velký prostor bývá v tuzemských i světových médiích dáván různým kauzám, kdy dojde ke zranění sportovce (většinou) v příčinné souvislosti s jednáním sportovce jiného, dalo by se předpokládat, že velké množství těchto případů bude také končit soudním sporem. Leč není tomu tak. Jak dokazuje i velice strohá česká judikatura v oblasti občanskoprávní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz popsaná v kapitole číslo čtyři, jen malé procento těchto situací se dostane až před soud. Důvodů je hned několik.

Jednak je příčinou nedostatečné právní vědomí sportovců i jejich nadřízených ve sportovních klubech. Dalším důvodem je také „zavedený způsob řešení“ těchto sporů, kdy sportovci pod tlakem celé sportovní veřejnosti a patrně i kvůli strachu ze zbytečně velké medializace svého případu raději ustoupí z cesty právního postupu a vše skončí na úrovni mimosoudního vyrovnání či domluvou klubů škůdce a postiženého. Opomenout jistě nelze ani pojistné smlouvy sportovců, z nichž se často, zejména na úrovni profesionálního sportu, hradí případná škoda vzniklá sportovním úrazem. Stále zažité je také vnímání autonomie sportu, kdy postižený vidí jako jediný možný orgán, jenž může škůdce potrestat, disciplinární komisi. Jako „uzavřený celek“ ovšem může oblast sportu vnímat i státní orgán. Například v roce 2001 státní zástupce, jenž řešil případ zranění (a následného ochrnutí) hokejisty Tomáše Zelenky způsobené faulem protihráče, konstatoval, že „*ve sportu platí odlišná pravidla*“, a proto nikoho stíhat nebude.

6.1. Postihy v rámci NHL

K velkému množství zranění dochází tradičně v kanadskoamerické NHL. Hokej je sám o sobě tvrdým kontaktním sportem, navíc v poslední době se stále častěji objevují fauly zákeřné, častokrát vedené s přímým úmyslem zasáhnout protihráčovu hlavu, koleno či jinou část těla velmi náchylnou k vážnému zranění.

V rámci pravidel NHL je možné k potrestání hokejistů, kteří se provinili vážněji (například právě zraněním protihráče) využít kromě klasických trestů ve hře i trestu podle pravidla 29 (dodatečný trest). Toto pravidlo zní: „*Kromě pokuty a zastavení činnosti plynoucích automaticky z jiných pravidel, může komisař soutěže podle svého*

uvážení vyšetřit jakýkoliv incident, jenž se stane v přípravných, exhibičních, ligových i play-off zápasech, a může udělit další pokuty a/nebo zastavit činnost za prohřešek spáchaný v průběhu hry hráčem, brankářem, trenérem, manažerem či funkcionářem klubu, aniž by záleželo na tom, jestli byl tento prohřešek potrestán také rozhodčím.“ Vzhledem k velké volnosti uvážení, kterou komisař má, ovšem často dochází ke sporům mezi ním a vedením ligy na straně jedné a hráči a zástupci klubů na straně druhé.

Že může být disciplinární trest NHL často naprosto neúměrný v porovnání se sankcí vyměřenou civilním soudem, dokazuje například případ z roku 1978. Dennis Polonich z Detroitu utrpěl tenkrát po faulu Wilfa Paiementa z Colorada několik zranění v obličeji. Paiement sice dostal suspendaci na 15 utkání, což byl tehdejší rekord, civilní soud ovšem přiznal Polonichovi náhradu škody za újmu na zdraví ve výši 850 tisíc dolarů. Přesto opět jen malé procento případů sportovních úrazů končí v kanadskoamerické NHL až před soudy.

6.2. Balaštík v Stehlík

Blízko k soudnímu líčení měl také nedávno hodně medializovaný případ z české hokejové extraligy. Během přípravného utkání před sezonou došlo ke střetu zlínského hráče Balaštíka s vítkovickým Stehlíkem. Obránce Stehlík v přerušené hře udeřil Balaštíka pěstí do obličeje a způsobil mu zlomeniny kostí v oblasti oka. Balaštík poté nemohl zhruba po dobu jednoho měsíce vykonávat sportovní činnost, za níž byl placený svým klubem. Proto se zástupci Zlína rozhodli požadovat po Stehlíkovi náhradu škody ve výši Balaštíkova měsíčního platu. Přestože Stehlík v první fázi odmítl škodu uhradit a zdálo se, že celý případ skončí až před soudem, nakonec došlo k mimosoudnímu vyrovnání.

6.3. Fotbalové případy

K ostrým střetům a následným zraněním dochází často také ve fotbale. Že by ale spor o náhradu škody skončil až před civilním soudem, se znovu děje jen minimálně. Jedním z nejznámějších případů z minulosti je aféra Keane v Haaland.

Fotbalista Manchesteru United Roy Keane se ve své autobiografii sepsané v roce

2002 přiznal, že v zápase s Manchesterem City záměrně fauloval protihráče Alfa Ingeho Hallanda s úmyslem způsobit mu zranění. Ve své knize uvedl: „*Musel jsem na Alfieho (Haalanda) čekat skoro 180 minut, tři roky, pokud se na to budete dívat takhle. Teď byl u míče daleko od lajny. Alfie mě prostě nasral, musel jsem tak dlouho čekat. Tak jsem ho prostě trefil! Ani jsem nečekal, že mi rozhodčí ukáže červenou kartu, jen jsem se otočil a šel do šatny.*“⁷⁹ Disciplinární komise anglické FA potrestala Keana za dva prohřešky. Prvním byl fakt, že kapitán Manchesteru United se doznal k tomu, že byl motivován k nepatřičně tvrdé odplatě, druhým pak osobní zisk z toho, že o incidentu napsal. Keane dostal zákaz startu v pěti zápasech a pokutu 150 tisíc liber. Trest na tři zápasy a pokutu pět tisíc dostal už v roce 2001, hned po inkriminovaném faulu. U civilního soudu však Haaland nepochodil.

K soudu se nedostaly ani další sporné případy z anglické Premier League. V Česku hodně sledovaný střet Stephena Hunta z Readingu, jenž prokopl lebku brankáři Chelsea Petru Čechovi, ani hrozivý zákrok Martina Taylora z Birminghamu, který svým skluzem téměř amputoval nohu útočnickovi Arsenalu Eduardovi. Jestliže u těchto dvou případů by z hlediska české judikatury patrně bylo možné domáhat se minimálně náhrady vzniklé škody na zdraví, u soudu by těžko uspěl útočník Slavie Praha Riste Naumov, jenž utrpěl nedávno ošklivou zlomeninu bérce po zákroku teplického obránce Martina Kleina. Ten ovšem při obranném zákroku zcela prokazatelně zahrál nejdříve míč, čímž dodržel pravidla fotbalu – tedy počínal si v mezích ustanovení § 415 obč. zák.

Celkově je možné konstatovat, že na úrovni profesionálního fotbalu (a sportu obecně), bude k soudním sporům patrně i v budoucnosti docházet pouze minimálně. Jiná by mohla být situace na úrovni amatérské, kde například obránce regionálního klubu z východních Čech Jiří Beneš byl nucen zaplatit protihráči, jemuž způsobil zranění v průběhu fotbalového zápasu, léčebné výlohy ve výši 250 tisíc korun.⁸⁰

79 James, M., The Trouble with Roy Keane, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2003

80 Blažek, V., Za faul při hokeji 23 tisíc odškodnění, Ihned.cz, 10. 2. 2010

7. Další směřování problému odpovědnosti ve sportu

I když česká judikatura obsahuje všehovšudy pouhá čtyři rozhodnutí, jež jsou podstatná pro problematiku občanskoprávní odpovědnosti za sportovní úrazy, a za posledních 30 let se objevil dokonce případ jediný, je pravděpodobné, že v budoucnu bude případů, kdy tyto spory budou řešit soudní orgány, přibývat. Přispěje k tomu i integrace České republiky v Evropské unii, čímž se otázky právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, řešené v jiných evropských zemích na pokročilejší úrovni již mnoho let, dostanou také k nám.

Jakmile se ještě více zvýší právní vědomí sportovců, ale i celé společnosti, budou se poškození sportovci i sportovní funkcionáři mnohem častěji snažit dosáhnout odškodnění za svá zranění cestou žalob u občanskoprávních soudů. Je ale patrné, že u soudu by neměl končit každý faul končící zraněním. Mělo by jít pouze o zákroky, které očividně míří proti pravidlům daného sportu, stejně jako je tomu podle ustálené judikatury v zahraničí.

Podřídit by se, dle mého názoru, měly tomuto trendu také sportovní svazy a asociace. Měly by se snažit co nejvíce zdokonalit pravidla svého sportu a v disciplinárních rádech upravit sankce tak, aby se sportovec například mohl dovolávat odškodnění přímo prostřednictvím disciplinárního (či arbitrážního) řízení, ke kterému by pak soudní orgán přihlížel jako k jedné z klíčových okolností pro své vlastní rozhodnutí v otázce právní odpovědnosti sportovce za vzniklý sportovní úraz a náhradu škody.

Pokud by si sportovci a jejich organizace podmínky odpovědnosti za škody stanovili sami, měly by soudy tyto smluvní podmínky plně respektovat a spory o náhradu škody rozhodovat podle nich.

Zanedbávat by se jistě neměla ani otázka prevence. Proto by disciplinární řády sportovních svazů měly být koncipovány tak, aby už samotná hrozba výše trestu odradila sportovce od uchylování se k nečisté a někdy i záludné hře. Příkladem budiž návrh vznesený v NHL, kde je uvažováno o zavedení pravidla, podle kterého by v případě delšího zranění protihráče musel hokejista, který mu jej přivodil, vynechat povinně stejně tolik střetnutí, jako hráč, jenž by se ze zranění léčil. Kromě toho by faulující hokejista přišel za tuto dobu také o poměrnou část svého platu.

Daleko hůře se ovšem bude předcházet zraněním vzniklým při amatérském či rekreačním sportu. Na této úrovni bude patrně soudních sporů na náhradu škody přibývat. „Postarají se“ o to hlavně četné sportovní úrazy vzniklé na lyžařských sjezdovkách, závažných zranění řešených následně u soudu bude podle mého názoru přibývat také v golfu, který zažívá v posledních letech v České republice velký rozmach.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusil čtenáři co nejvíce přiblížit komplikovanou problematiku občanskoprávní odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy. Vzhledem k neustále se zvyšující komercionalizaci a medializaci sportu bude stále aktuálnější problém vzrůstajícího počtu závažných zranění, ke kterým dochází právě v průběhu výkonu sportovní činnosti.

Světová právní teorie i praxe hledá už mnoho let cesty, jak otázku odpovědnosti sportovce za sportovní úraz uchopit z hlediska práva. I když vznikalo v průběhu této doby mnoho zajímavých teorií a užitečných závěrů, obecný přístup, jak v této otázce průniku sportu a práva postupovat, se stanovit nepodařilo. Vzhledem ke komplikovanosti a individuálnosti každého případu sportovního úrazu to s největší pravděpodobností ani není možné.

Je patrné, že sportovec vstupující do sportovního klání přijímá riziko určitého typu škod, a právně relevantním způsobem tak rezignuje na jejich náhradu. Jde zejména o podřízování se pravidlům daného sportu, při jejichž dodržení by ani v případě způsobení sportovního úrazu neměla právní odpovědnost sportovce nastupovat.

Rovněž skromná česká judikatura v oblasti občanskoprávní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz, kterou jsem rozebral v kapitole čtvrté, považuje podle svých závěrů porušení sportovních pravidel za jednu z klíčových okolností pro vznik právní odpovědnosti sportovce za zranění sportovce jiného.

Na rozdíl například od soudní praxe německé či rakouské, nemá ještě česká judikatura vyřešenu otázku bagatelního porušení sportovního pravidla. Zahraniční praxe ukázala, že ani takové „lehké“ porušení pravidel, které nejde za hranici přílišné tvrdosti a je úměrné povaze daného sportu, nezakládá vznik občanskoprávní odpovědnosti sportovce, jenž se tohoto bagatelního porušení pravidel dopustil. Můžeme se domnívat, že podobný „průkopnický“ případ se dříve, či později objeví také u některého českého soudu.

Ve své práci jsem se, jak z hlediska teoretického, tak i v popisu praktických příkladů, zaměřil převážně na případy z fotbalu. Je tomu tak jednak proto, že fotbal je nejmasověji provozovaným sportem na světě vůbec, a jednak i proto, že většina judikátů

českých i zahraničních pochází právě z fotbalu.

Během zkoumání problému občanskoprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy jsem se často setkával s různými názory, zda by vůbec mělo právo sport regulovat, a když už, tak jakým způsobem?

Odpověď na první otázku je podle mého v dnešní době už triviální. Rozvoj sportu dosáhl totiž takové úrovně, že jeho ignorování z pohledu práva není dále možné. Proto je nutné hledat alespoň obecné hranice, které stanoví, jaká jednání při výkonu sportovní činnosti ještě spadají pod jednání právním normám vyhovujícím, a kdy už naopak může nastupovat právní odpovědnost vzniklá porušením nějaké právní povinnosti. Další vývoj prolínání oblastí sportu a práva bude zajímavé sledovat i nadále, zejména, co se týče oblasti občanskoprávní odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy, kde bude případů patrně přibývat.

Seznam použitých zkratk:

ČMFS – Českomoravský fotbalový svaz

DŘ ČMFS – Disciplinární řád Českomoravského fotbalového svazu

FA – Anglická fotbalová asociace

FIFA – Světová fotbalová federace

IFAB – Mezinárodní výbor pro pravidla FIFA

NHL – Národní hokejová liga

Seznam použité literatury a dalších pramenů:

Literatura:

- Foster, K.: Is There a Global Sports Law?, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2003
- Gališín, P.: Šport a právo III., ŠVOČ, 1986, Bratislava
- Grayson E., Bond C.: Making Foul Play a Crime, Solicitors Journal 693, 16th July 1993
- Grayson, E.: Sport and the Law, 3. vydání, Butterworths, Londýn, 1999
- Harley, H.: Sport, physical recreation and the law, 2009
- Holub, M. a kol. Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním, Praha, 2003
- James, M.: Trouble with Roy Keane, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2003
- Králík, M.: K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, Jurisprudence, 2005, č. 5
- Králík, M.: Právní odpovědnost sportovce za sportovní úrazy (historická východiska a přístupy legislativy - úvod do problematiky), Jurisprudence, 2006, č. 5
- Králík, M.: Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy z pohledu zahraniční a tuzemské soudní praxe (úvod do problematiky), Jurisprudence, 2006, č. 6
- Králík, M.: Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právník, 2007, č. 8
- Králík, M.: Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právní rozhledy, 2006, č. 15
- Králík, M.: Právní odpovědnost za sportovní úrazy, Právní rádce, 2007, č. 2
- Králík, M.: Sport a právo – několik reflexí k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy z pohledu moderní civilněprávní dogmatiky, Právní forum, 2006, č. 7
- Králík, M.: Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy v současné judikatuře Nejvyššího soudu České republiky a české právní doktríně, Justičná revue, 2006, č. 8–9
- Králík, M.: Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2

Králík, M.: Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8

Králík, M.: Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy v tzv. kontaktních a bojových sportech, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 3

Králík, M.: Komparativní pohled soudobé právní doktríny a soudní praxe na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (vybrané otázky), Bulletin advokacie, 2006, č. 9

Králík, M.: Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle současného světového vývoje (komparativní pohled soudobé právní doktríny a judikatury na právní odpovědnost sportovců za úrazy způsobené při výkonu sportovní činnosti), Justičná revue, 2006, č. 10

Prusák, J.: Šport a právo, Šport a právo (Úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe), Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava, 1984

Rew, K.: Liability for Sports Injuries, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2002

Schot, N.: Negligent liability in Sport, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2005

Právní a sportovní předpisy:

Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Pravidla fotbalu platná od 1. 7. 2007

Soutěžní řád ČMFS

Disciplinární řád ČMFS

Pravidla NHL

Judikáty:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 1954, sp. zn. Cz 486/53

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1962, sp. zn. 5 Cz 38/1962

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 5. 1978, sp. zn. 10 Co 190/76

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. 25 Cdo
1960/2002

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 25 Cdo
1506/2004

Abstract – Civil liability in sports

The purpose of my thesis is to make the readers acquainted with the complicated questions of the sportsmen' civil liability for sport injuries. With regard to the constantly growing sports commercialization and media promotion the increasing number of serious injuries incurred during sports activity will become more and more topical problem. The thesis is composed of seven chapters, the introductory ones dealing mostly with theoretical approaches to the given questions and the subsequent ones describing particular real cases.

The two introductory chapters focus on general and more specific theoretical approaches to the sportsmen' liability for sport injuries. Chapter three deals with the division of sports according to sport branches and levels (professional and amateur). It investigates also the problem of sports rules with emphasis on football which is the most popular sport in the world. Chapters four and five concentrate on the Czech and international judicature which has appeared in the area of civil (marginally in the criminal) liability of sportsmen for sport injuries. Chapter six examines a few finished and current cases and the last chapter outlines the future development of the questions of the sportsmen civil liability for sport injuries.

Generally we can say that the international legal theory and practice have been looking for a way for many years that would handle the problem of the sportsmen' liability for sport accidents in terms of law. Despite many interesting theories and useful conclusions that have arisen in this period there has not been set any general approach to the solution of sports and law intersection. With respect to the complexity and distinctness of each case of sport accident it is highly probable to be impossible.

It is apparent that a sportsman entering a sport activity accepts risk of some damage and so waives an injury in a legally relevant way. It concerns especially the acceptance of rules of the given sport whose observance should not imply the sportsman' legal liability in case of a sport injury.

Also the humble Czech judicature in the area of the civil liability of a sportsman for a sport injury, which is dealt with in chapter six, considers according to its conclusions the breaking of rules as one of the key factors for the occurrence of the

sportsman' legal liability for injuring another sportsman.

Contrary to the practice of the courts in Germany or Austria, the Czech judicature has not solved the problem of petty violations of the sports law. The foreign practice has proven that even this minor breaking of rules which does not go beyond the limit of excessive hardness and is proportional to the character of the given sport does not imply the occurrence of the civil liability of a sportsman who has committed the petty breach of rules. It can be assumed that a similar 'pioneering' case will appear at a Czech court as well.

When examining the problem of civil liability of sportsmen for sport injuries I have encountered different opinions on whether there should be any legal regulation of sports and if so, in what way. In my opinion the answer to the first question is trivial nowadays. The sports development has already reached such a level that it is impossible to go on ignoring it from the legal point of view. Therefore it is necessary to look for at least general limits which would specify which actions within a sports activity are considered as legally acceptable and in which cases legal claim caused by violation of legal obligations can occur. It would be interesting to follow further development of sports and law intersection, especially when it comes to the area of sportsmen' civil liability for sport injuries in which the number of cases is expected to rise.

Klíčová slova: Občanskoprávní odpovědnost ve sportu, odpovědnost ve sportu, sportovní úraz

Keywords: Civil liability in sports, liability in sports, sport injury